Улуг Октябрьның 50 чылы

БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1925 чылда үндезилеттинген

1967 ч.
АПРЕЛЬ
7
ПЯТНИЦА
№ 82 (6719).

Өртээ 2 көп.

Ниитиниң корум-чурумунуң камгалалында

ССРЭ-ниң Ниитиниң корум-чурум камгалалының министерствозунуң органнарының удуртукчуларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралы—семинары Москвага болуп эрткен.

«Ниитиниң корум-чурумун үрээр чоруктарга удур демиселди күштелдирер дугайында СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң шиитпирлерин күүседир талазы-биле ниитиниң корум-чурум камгалалының органнарының ажылының дугайында» илеткелди аңаа министр Н. А. Щелоков кылган.

СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң шиитпирлеринде көрдүнген хемчеглерни амыдыралга боттандырып чорудары чуртка ниитиниң корум-чурумун улам ыңай быжыглаарынга эки салдарлыг болган дээрзин илеткелде болгаш чөвүлел хуралдың киржикчилериниң саналдарында онзалап демдеглээн. Хулиганнаар болгаш эрге-чурумну үрээр өске-даа үүлгедиглерге удур демиселге кол негелде болза чоннуң ортузунга кижизидикчи болгаш сагындырыкчы ажылды күштелдирери болур деп демдеглеп турган.

Ажылчы чоннарның хөй-ниити организациялары-биле ниитиниң корум-чурум камгалалының органнарының демниг хөделиишкиннерин улам ыңай быжыглаарының аргалары база чөвүлел хуралга төлевилеттинген.

Чөвүлел хуралдың ажылынга СЭКП ТК-ның Административтиг органнар килдизиниң эргелекчизиниң оралакчылары Н. И. Савинкин, В. И. Лапутин, ВЛКСМ ТК-ның бирги секретары С. П. Павлов, ССРЭ-ниң Чингине прокурору Р. А. Руденко, ССРЭ-ниң Дээди судунуң даргазы А. Ф. Горкин, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Күрүнениң айыыл чок чорук Комитединиң даргазы В. Е. Семичастный, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, чамдык министерстволарның болгаш кол эргелелдерниң харыысалгалыг ажылдакчылары, эртемден юристер киришкен. (СЭТА).

АВТОТРАНСПОРТТУҢ АЖЫЛЫН ЭКИЖИДЕР

Бистиң республикавыстың автотранспортчулары, улус ажыл-агыйының өске-даа адырларының ажылдакчылары-биле бир дөмей, боттарынга бедиткен хүлээлгелерни алганнар. Совет эрге-чагырганың 50 чыл оюнга холбаштыр алган бедиткен хүлээлгелеринде республиканың транспортчулары: «Юбилейлиг чылда пландан ажыр 20 муң тонна янзы-бүрү чүъкти сөөртүр болгаш муң комплект автодугуйларны камнап алыр» деп бижээннер.

Юбилейлиг чылдың бирги кварталы доозулган. Алдынган хүлээлгелер канчаар боттанып турарыл? Автоэргелелдиң ажыл-агыйларының боттарынга алган бедиткен хүлээлгелерин четпес күүседип турарын эрткен айларның түңнелдери көргүскен. Өске көргүзүглерни чугаалаваска, автоэргелел бирги кварталда чүък сөөртүлгезиниң планын тонна-километр талазы-биле 99,8 хуу, а тонна талазы-биле чүгле 76,1 хуу күүсеткен. Ниитизи-биле бирги кварталда автотранспортчулар улус ажыл-агыйының чүс муң ажыг тонна чүгүн чедир сөөртпээннер.

Чүък сөөртүлгезиниң планныг онаалгаларының күүсеттинмээниниң кол чылдагааны чолаачыларның күш ажылын эки организаставаны-биле болгаш автопаркты бедик бүдүрүкчүлүг ажыглавайн турары-биле тайылбырлап болур. Автоажыл-агыйларның удуртукчулары, ында партия болгаш хөй-ниити организациялары алдынган социалистиг хүлээлгелерниң күүселдезин хандырар дээш тодаргай хемчеглерни, ылаңгыя автомашиналарның ажыглал коэффициентизин бедидер дээш боттуг хемчеглерни албайн турар. Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң чоокта чаа болган сессиязындан «Автоэргелелдиң удуртулгазы (эш Антышев) алдынган хүлээлгелерниң күүселдезин хандырар дээш автоажыл-агый коллективтериниң ортузунга чогуур организакчы болгаш полит-массалыг ажылды чорутпаан. Чыл планын байырлал таварыштыр күүседир дээш демисежип турар чолаачылар эштер Фроленко, Мякишев болгаш оон-даа өскелерниң дээре бригадаларының патриотчу эгелээшкинин калбаа-биле нептеретпээн» деп демдеглээн.

Чамдык ажыл-агыйларның удуртукчуларында квартал планының күүсеттинмээнин эрткен кыштың улуг соогу-биле тайылбырлаксаар хөөн бар. Ынчаарга эргелелдиң ээлээн хөй ажыл-агыйлары ылаңгыя Шагаан-Арыгның № 2 болгаш 3 АТА-лар чылдың баштайгы айындан эгелээш деңдески ажылдап, бүдүрүлге планын ай санында ажыр күүседип келгеннер. Эргелелдиң план күүсетпээн ажыл-агыйлары үстүнде адаттынган АТА-лар-биле агаар-бойдус болгаш өске-даа айтырыглар талазы-биле бир дөмей байдалда ажылдап турарлар.

Юбилейлиг чылда алдынган хүлээлгелерниң күүселдезин хандырар дээш боттуг хемчеглерни ап турар черлерде ажыл-херектиң чедиишкинниг боттанып турарын практика көргүзүп турар. Маңаа холбаштыр № 2 АТА-ның ажылын көргүзүп болур. Бо автоажыл-агый — республикада эң улуг ажыл-агыйларның бирээзи, автопарктың чартык кезии самосвалдар, ында 400 ажыг чолаачылар, септекчилер болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылар бар. Чолаачыларның хөй кезии орук тудуунга сай, довурак, болгаш районнарже хөмүр, тудуг материалдары сөөртүп, холдуунда-ла чазаглыг орук чок черлерге чоруп турарлар. Ындыг болза-даа коллектив бүдүрүлге планын бүгү көргүзүглер талазы-биле эки күүседип турар. Бирги кварталдың планын тонна-километр талазы-биле 109,9 хуу, а ниитизи-биле 102,9 хуу күүсеткен болгаш кывар-чаар материалдар база резина камналгазының талазы-биле өскелерден эки көргүзүглүг болган.

АТА-ның администрация чери (эш Петров), ында партия организациязы (эш Красноперов) юбилейлиг чылдың бүдүрүлге онаалдазының болгаш алдынган хүлээлгелерниң күүселдезин хандырар дээш чолаачыларның бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаарынга таарымчалыг байдалды тургуспушаан, алдынган хүлээлгелерниң күүселдези дээш кижи бүрүзүнүң харыысалгазын бедиткен. Ылаңгыя техниктиг көрүлдениң болгаш авторезина ажыглалының негелделерин шыңгыы сагыырын чурумчуткан. АТА-ның чолаачылары бо чылын 300 авторезинаны камнаар деп хүлээлгени алган. Ол хүлээлге эки күүсеттинип эгелээн. Амгы үеде авторезинаның ортумак ажыглалы 39 муң километр четкен ийикпе ажыглал нормадан 9 муң километр ажып турар. Бо бүгү көргүзүглер ажыл-агыйга келген дугуй бүрүзүн учётка алгаш, ооң ажыглалынга шыңгыы контрольду тургусканындан чедип алдынган. Авторезина техниги эш Двоеглазованың тургузуп алган учёдунда бүгү дугуйларның характеристиказын тодаргайлап бижээн. Ажыглал хуусаазы доостур четкен дугуйларны септеткеш, ажыглалга катап киирип турар. Бо практика чүгле күрүнеге эвес, а чолаачыларга база ажыктыг. Авторезина ажыглалын экижиткен дээш чүгле бирги кварталда 50 ажыг чолаачы 35—40 рубль-биле шаңнаткан.

Бир эвес эргелелдиң өске ажыл-агыйлары № 2 АТА ышкаш ажылдаан болза бирги кварталдың планы күүсеттинген турар.

Чүък сөөртүлгезиниң планының күүселдези чүнүң-даа мурнунда чолаачыларның ажылындан кол хамааржыр. Юбилейлиг чылдың бүдүрүлге планын ноябрь 7-де күүседир дээш демисежип турар ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады Ондар Хунажык, Иван Карелин, беш чылдың планын 4.5 чылда күүседир деп эгелекчи саналды үндүрген Юрий Зюзин, Иван Фроленко, Ооржак Кара-Ашак болгаш оон-даа өске мурнакчы чолаачыларның дуржулгазын калбаа-биле нептередип, автопарктың ажыглал коэффициентизин бедидер херек.

Юбилейлиг чылда республиканың чолаачылары эрткен чылга деңнээрге чүък сөөртүлгезин он хуу көвүдедир хүлээлгелиглер. Оон аңгыда бо чылдан эгелеп эргелелдиң чамдык ажыл-агыйлары планнаашкынның болгаш экономиктиг идиг бериишкинниң чаа системазынче шилчиирлер. Бо сорулгаларны чедиишкинниг боттандырарынче бүгү күштү мөөңнээри Тываның автотранспортчуларының мурнунда салдынган эң харыысалгалыг хүлээлге болур.

СЭКП обкомунда болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде база областың профэвилелдер чөвүлелинде

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чылынга алдар болдурган социалистиг чарыштың тиилекчилеринге юбилейлиг Кызыл туктарны база революсчу болгаш күш-ажылчы алдарның Хүндүлел дептерин тургузар дугайында

Күш-ажылга эрес-кежээ шылгаралын база чоннуң коммунистиг кижизидилгезинге эки чедиишкинчерлиг болганын алдаржыдып демдеглээри-биле **СЭКП обкомунуң болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң база областың профэвилелдер чөвүлелиниң юбилейлиг Кызыл туктарын Улуг Октябрьның 50 чылынга алдар болдурган социалистиг чарышка тиилээннерге мөңгези-биле кадагалаар кылдыр тыпсыр дугайын бадылаан.** Ол туктарны мындыг санныг кылдыр тыпсыр:

Үлетпүр бүдүрүлгелерге — 1.
Тудуг организацияларынга — 1.
Транспорт организацияларынга — 1.
Коммунал ажыл-агый болгаш амыдырал хандырылга бүдүрүлгелеринге — 1.
Көдээ ажыл-агыйга (совхозтарга ийини, колхозтарга үштү) — 5.

Юбилейлиг Кызыл туктар-биле кады 300 рубль хемчээлдиг шанналды тус-тузунда тыпсыр.

Революсчу болгаш күш-ажылчы алдарның республика Хүндүлел дептеринге киирерлер болза:

а) мурнакчы коллективтерни, социалистиг чарыштың тиилекчилерин;
б) революсчу болгаш партизан шимчээшкининге идепкейлиг киришкен кижилерни;
в) күш-ажылдың болгаш Ада-чурттуң Улуг дайынының Маадырларын;
г) республиканың алдарлыг болгаш сураглыг мурнакчы кижилерин;
д) бүдүрүлгелерниң болгаш культура тургузуушкунунуң мурнакчыларын болгаш шолбаннарын;
е) социалистиг тургузуушкуннуң баштайгы идепкейлиг киржикчилерин (күрүне болгаш хөй-ниити организацияларының, бүдүрүлгелерниң, колхозтарның, совхозтарның баштайгы удуртукчуларын, улус ажыл-агыйынга болгаш культура тургузуушкунунга эргежок чугула тускай мергежил чедип алган баштайгы кижилерни).

Республиканың Хүндүлел дептеринге киирерлерни СЭКП райкомнарының, райкүүскомнарның, СЭКП-ниң Кызыл хооркомунуң база хооркүүскомунуң, министерстволарның, профэвилелдиң адырлар аайы-биле обкомнарының киирип келгенин ёзугаар көрүп, бадылаарын доктааткан.

Ол ышкаш республиканың школаларының аразында конкурстуң тиилекчилеринге мөңгези-биле кадагалаар кылдыр тыпсыр 6 Кызыл туктарны тургузарын бадылаан. Тиилекчи болган школаларга ол Кызыл туктарны тывыспышаан, оларга «Октябрьның 50 чылы» деп атты тыпсырын доктааткан.

ТӨРЭЭН ЧУРТТУҢ АЖЫЛ-ИШЧИ ЧАЗЫ

БИРГИ ЧЕРДЕ

Тыва автоэргелелдиң автоажыл-агыйларының коллективтериниң бирги кварталда ажылының түңнелин үндүрген. Юбилейлиг чылда баштайгы чедиишкиннер чедип алдынган. Кварталда чүък сөөртүрүнүң планы 106 хууга күүсеттинген.

Доктааттынган пландан ажыр 2 миллион ажыг тонна-километр ажылдап кылдынган. Социалистиг чарыштың бирги черин Шагаан-Арыгның автоажыл-агыйы чаалап алган. Ол АТА-ның чолаачылары квартал планындан ажыр 4 муң тонна чүъкти сөөрткеннер.

ЧЕДИИШКИННИГ КҮҮСЕТКЕННЕР

Кызылдың ажыл-ишчилери беш чылдың ийиги чылын эки күш-ажылчы базымнар-биле эгелээн. Улуг Октябрьның бежен чыл оюнга алдар болдурган социалистиг чарышка киришпишаан, найысылалдың бүдүрүлге коллективтери юбилейлиг чылда пландан ажыр 530 муң рубльдиң ниити продукциязын ажылдап кылырын хүлээнген турган. Ам баштайгы үш айда безин 511 муң рубльдиң ниити продукциязын бергени өөрүнчүг.

Хоорайның бүдүрүлгелери, чүгле туйбу заводундан өскелери бирги кварталдың планын чедиишкинниг күүсеткеннер. Күш-ажылчы тиилелгеге эң дээре көргүзүглерни Улуг-Хем ышаш ажыл-агый чери, электростанция, эът комбинады, амыдырал хандырылга комбинады чедип алганнар.

Кириптеринге белен

Таңды районнуң «Элегес» совхозунуң Дүвүрең салбырының механизаторлары болгаш тараажылары юбилейлиг чылдың часкы хову ажылынга белеткелдерни организастыг чорудкан, ам тарылгаже киреринге бүрүн белен. Салбыр тарылганы 1330 гектарга чорудар, оон иштинде тараа культуразы 723 гектар. Он трактор болгаш кожулданың чепсек-херекселдери эки шынарлыг септеттинген, механизаторлар четчир, кывар, таар материалдарның курлавыры тургустунган.

Механизаторларның, тараажыларның ажылдаарынга болгаш чурттаарынга таарымчалыг байдалдар тургустунган, хову турлаанда чурттаалга бажыңнарының септелгезин кылгаш, орун-дөжекти белеткээн болгаш кызыл булуңну дерип кылган. Ойнаар херекселдер бар, столованы белеткеп турар.

Дүвүреңде партия эге организациязы часкы хову ажылының үезинде чорудар партийжи ажылдарның планын ажылдап кылгаш, коммунистерниң хуралынга көргеш, салбырның бүгү ажылчыннарынга таныштырган. Партия организациязының лекторлары, агитаторлары ол план ёзугаар партийжи-политиктиг болгаш агитас-массалыг ажылдарны чорудар. Агитаторларның семинарын эрттиргеш, оларны тус-тус участоктарда быжыглаан. Хову ажылы эгелей бээри билек хову турлаанга кинону неделя санында үндүрери, солуннарны, журналдарны үзүктелиишкин чокка чедирери, кежер библиотеканы организастааш, номнар-биле хандырары партия эге организациязының планында көрдүнген.

О. КОРОДА.

• • •

Часкы хову ажылын кыска хуусаада бедик агротехниктиг байдалга эрттирериниң планы Барын-Хемчик районнуң «Большевик» колхозунда ажылдап кылдынган. Артельдиң механизаторлары болгаш тараажылары беш чылдың ийиги чылының часкы хову ажылынга белеткелди организастыг чорудкан. Ынчалза-даа чедир кылдынмаан ажыл ам-даа хөй.

Колхоз бо чылын тараа культураларын 2210 гектарга тарыыр, ооң иштинде кызыл-тас 1400, арбай 360 гектар. Үрезин четчири-биле бар болгаш чажар кылдыр арыглап белеткээш, ам хоранна эгелээн. Чурт иштиниң чемишчилилгезин ажыглап, суггарылганы калбартып тургаш, колхозтуң тараажылары чыл-чылда-ла элбек шилдиг дүжүттү өстүрүп ап келгеннер. Бо чылын тарылга шелдеринче 1518 тонна өдекти аппарып төккен.

Бистиң тараажыларывыс юбилейлиг чылда 1200 гектар суггаттыг черге тараа культураларын тарыырын шиитпирлээш, 38 кижи составтыг суггатчы ийи звено тургускан. Суггарыкчыларның семинарын эрттиргеш, оларны эргежок чугула чепсек-херекселдер болгаш хеп-биле хандырган. Амгы үеде чер суггарылгазы эгелээн. Артельдиң тарылга шелдеринде суггаттыг черлер болур Даг-Баарында, Теве-Хаяда, Барлык хемниң кыдыында часкы суггарылга түлүктээн. Бир гектардан кызыл-тасты 14, арбайны—16, суланы —16, чинге-тарааны—14, кукурузаның ногаан массазын—250 центнерни өстүрүп алырын механизаторлар, тараажылар хүлээнген.

К. КАРА-САЛ.

ТАРЫЫРЫН-НА МАНААН

«Межегей» совхозтуң Кара-Булуң салбырынга чеде бергеш, ооң эргелекчизи В. И. Полев-биле ужуражы бээривиске, шуптузун септээш, чыскаай тургускулап каан тракторларга бисти чедире берди.

— Салбырда 18 трактор бар, олар шуптузу септеттинген, ам чүгле агаар-бойдустуң байдалын манап тур бис, агрономнар команда бээргеле, часкы хову ажылдарынче кирип тер бис—деп, ол чугаалай-дыр.

Салбыр бо чылын 2547 гектар кызыл-тас болгаш өске-даа культураларны тарыыр. Оон ыңай 300 гектар суланы, 200 гектар арбайны, 450 гектар кукурузаны, 250 гектар чаңгыс чылдыг оът-сигенни база тарыыр. Мында эки дүжүттү алырының кол магадылалы болза 2500 ажыг гектар черниң куску аңдарыл-

дыр. Бо механизаторлар кылдынган график ёзугаар септелге ажылын доозар дээш, сөөлгү чартык айда ажыл шагы барымдаалавайн ажылдап, ылаңгыя Улуг Октябрьның 50 чыл оюнга холбаштыр алдынган социалистиг хүлээлгелерин боттандырар, мында айыттынган хуусааларын ол хевээр сагыыр дээш туржуп турганын механизаторлар чугаалап турдулар.

— Мооң мурнунда кандыг бир ажылды күүседири-биле хуусаазын айтып алгаш, ону барымдаалавайн баар чүүлдер биске турган, ам бо чылын ындыг таварылга болдурбас

печкаларын чаа салгылап каан, соңгаларын бүрүн шилдээн. Кижилер чыдар наараларны база чаартып кылган.

— Чугайлакчылар бригадалар аайы-биле ээлчештир чоруп турар улус, ам эртен биске келгеш, бо бажыңнарны чугайлаар—деп, механизатор Көк-оол Тепил-оол чугаалап туру. Ынчаарга № 2 бригада төвүнде чурттаалга бажыңнарын база бүрүн белеткээн. Чунар бажың белен. Чаа столовая тудуу доостур чыгаан.

Чамдык тракторларның септелгезин база хову турлаанда кылып ту-

Мурнакчы кижилеринер дугайында чугаалап берип көрүңерем дээривиске, аңаа Василий Баркаловту айты-дырлар. Бо механизатор 1939 чылдан эгелээш, трактористеп, комбайнерлап, септелге кылып келген, ам бо совхозта 5 чыл болуп турар. Ооң дуржулгазы улуг болгаш ылаңгыя аныяк механизаторлар К. Тепил-оол, К. Седип-оол оларга дузалажып, оларның аайып тыппайн барган чүүлдерин ол дораан айтып бээрип турар болду.

— Тракторнуң чүзү, канчап баргазын эндээр эвес, ооң ындыг кезээ ынчап барган-дыр деп, дораап сөглээр кижи-ле болгай, ынчангаш кандыг бир үрелик болу берген болза, кандыг кезек канчап барганын тып чадап турувуста-ла, ол чугаалап бээр, ынчангаш үрелген ке-

[redacted]

Чөөн-Хемчиктен

медэ

Малчыннарның чымыштыг
турарын беш чылдың ийиги чы
нелдери көргүзүп турар. Ленин
4080 хойдан 104 хураганны а
наар 920 ажыг хой бар, оларны
аптарга. хойдан алыр чаш төлд

Хойжу бригадаларның чам
кварталда бедик болган. № 1
кадарчылары С. Сандак, О. Өл
мит. Х. Базыр-оол болгаш өск
хойга онаапштыр 83-тен 91 чед
ку кадарчызы С. Байыр-оол
өстүрүп алган.

Колхозта чазаглаашкын эг
олчаан, сугну машиналар-биле
кадарчыларны суг-биле хандыр
лективтери чазаглаашкынга бе
төлү турар кажаалары септе
жүре берген.

СЭКП-ниң XXII съездизи а
кан. чаш төл менди алдынып
оол юбилейлиг чылда төрүүр ч
албышаан. бир хойдан 3 кг дү
ге алган. Хойжунуң коданында
ларның түңнелинде Сундуй-оол
раганны камгалап алган.

Кадарчының амгы байдалы-
хүлээлгелериниң күүсеттинери
ның күш-деңгилдези төргиин.
рутуп турар. Малчын Куу-Да
ам белеткей берген. удавас

Чурттуң булуңнарындан

Эстонияда чаа буга системаларын тудар талазы-биле ажылдарны мурнунда чылдарнындан дыка эрте эгелээн. Ол чорук частың эрте дүжкениинден болган. Амгы сезонда ол республика недергей шык 39 муң гектар черни кургадып кадырар, ол дээрге эрткен чылдаазындан үш ажыг катап хөй болуру ол.

• • •

Кабардин-Балгарияның сөөлгү чылдарда декоративтиг культураларның улуг фабриказы болу берген совхозу чурттуң сес чүс хоорайларынче болгаш суурларынче каас, чараш ногаан үнүштерни чорудуп берип турар. Ында кайгамчыктыг садчылар көк-ногаан шивини, бедик болгаш хөкпегер букс үнүштерни, кызыл чечектерниң ховар дээн сорттарын тарып өстүрүп турарлар.

• • •

Дагестанда эң-не улуг дээн көдээ суг дамчыдылгазын республиканың мурнуу талазында кылып турар. 45 километр дурттуг суг дамчыдылгазы Самур шынаазын таварты сад ажылдыг чаа сес совхозтарга ёзулуг булак сугларын чедире бээр.

• • •

Арменияда Соран дээр уран-чурумалдыг тейде көдээ кадыкшыдылга зоназын тургузуп турар. Берд суурнуң совхозунуң дыштанылга бажыңын тудуп кирипкен. Шамшад районнуң ажыл-агыйлары база боттарының кадыкшыдылга черлерин аңаа тудар.

• • •

Улуг Октябрьның 50 чылынга алдар кылдыр Кара-Кумнарда садтарны тургузуп турар. Кара-Кум бугазының зоназында Серах районга безин садтарны болгаш виноград үнүштерин 140 гектарга олуртур.

• • •

Узбекистанның Кара-Дарьяда Аим дээр даштыг ортулук чыл бүрү он муң тонна виноградты бээр кыл
тускай эртемниглер санап
Аимде ийи муң ажыг
даштыг хөрзүннүг.
үнүштери черже
кирген. Ол чер
рер тускай
шиитпирлээн

Одесс
ры
ли

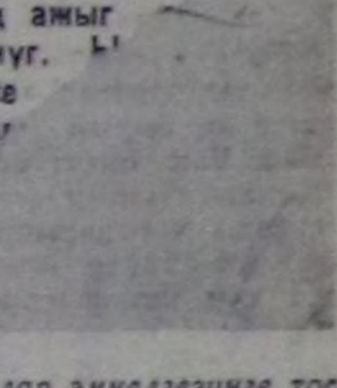

орайның уруглар эмнелгезинге тос
Дуржулгалыг поварның кылган чемнелгеге эмнедип турган уруглар-даа
үезинде.

Д. АНАЙ-ООЛДУН фотозу.

ыс дээр

туң Улуг дайынының киржикчизи Кыргыс Норбу-оол, хоочун саанчы Кыргыс Докпак, он ийи уругларының иези, Маадыр не Серен-оол Алайбан сески класста багай эвес өөренип, башкызының ажыл-ижин, кызымак чүткүлдүүн сеткилдиң ханызындан өөрүп мактаарлар.

Аныяк башкының ажылынга боттуг дузаны чедирип турар эштерни мактавас аргажок. РСФСР-ниң школаларының алдарлыг башкызы, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады Ак-кыс Ашакооловна Оюнның, школа директору В. Бавуу-Сюрюннуң аттарын маңаа адаары чугула. Кежээки школаның ажылынга оларның дузазы улуг.

Ийи-Талда кежээки школаның дуржулгазын Торгалыг, Ак-Туруг суурларда база ажыглап турар апарган. Ийи-талчыларда өөредилгиг, солун чүүлдер хөй. Бо бүгүнү чедип алырынга аныяк кыс Валентина Дагбалдайның салыышкыны улуг.

М. БИЧЕ-ООЛ.
Улуг-Хем район.

Үшкү арын

ПАРТИЙЖИ амыдырал

КИЖИЗИДИЛГЕНИҢ ШКОЛАЗЫ

Партия хуралы—коммунистерниң кижизидилгезиниң школазы. Олар аңаа боттарының бодалдарын болгаш саналдарын хостуу-биле чугаалаар, партия ажылының ленинчи стилинге өөренир. Коммунистер айтырыгларны партия хуралынга күрүне ёзузу-биле шиитпирлеп, четпестерге эптеш чок болурунуң чаңчылынга өөренип, массалар ортузунга ажылдың дуржулгазын ап, партийжи сагылга-чурумну быжыглап турарлар.

Партия хуралдарын чогуур үе-шаанда чыылдырары — партия организацияларының хүн бүрүдеги ажыл-чорудулгазының негелдези болур. Эге организация хуралын айда бирден эвээш эвес чыылдырып турар ужурлуг деп, СЭКП Уставында айыткан.

Тыва АССР-ниң садыг четкизиниң партия организацияларының хөй кезии коммунистерниң хуралдарын чогуур өй-шаанда чыылдырып турар. Бии-Хем, Өвүр, Тожу, Каа-Хем районнарда болгаш респотребсоюзтуң АТА-зында партия эге организациялары хуралдарны ай санында чыылдырып, оларга ажыл-агыйның, амыдыралдың болгаш аажы-чаңның чугула айтырыгларын шиитпирлеп келген. Ынчангаш ук коллективтерде бүдүрүлге болгаш саарылга пландарны чыл санында чедиишкинниг күүседип турар.

Ынчалза-даа партия хуралдарын чыылдырарының хуусааларын сагывайн турар парторганизациялар барын айтып көрээлиңер. Респотребсоюзтуң садыг баазазында партия эге организациязының хуралдары 1966 чылда чүгле 5 катап болган. Улуг-Хем районнуң «Найырал» совхозунуң рабковунда партия организациязы чыл дургузунда 6-ла хурал чыылдырган. Тыва АССР-ниң садыг министерствозунда, продснабта, Хову-Аксында, Ак-Довурактың, ОРС-та парторганизациялар хуралдарны эвээш эрттирип турарлар.

Хурал чыылдырары—партийжи амыдыралдың эргежок чугула негелдези. Маңаа ёзу барымдаалаар, эреңгейлээр чорукту болдуруп болбас. Чүгле «хурал болган» деп демдеглел салып алырының эргежыын бодааш, ук хуралдарны эреңгей эрттирип турар организациялар бисте бары хомуданчыг. Партия хуралдарының идей-политиктиг деңнелин бедидери, аңаа аң-не чугула болгаш кол, амыдыралдың идип үндүрүп турары айтырыгларны чугаалажырын организастаар херек.

Бии-Хем райпозунда партия эге организациязы (секретары эш Магеря) партия хуралдарының белеткелдерин эки организастап турар. Кижилер-биле ажылдың, партийжи-политиктиг болгаш партийжи-организастыг ажылдарның айтырыгларын чугаалажыры мында чаңчыл апарган. Партийжи даалгаларны коммунистерниң канчаар күүседип турарын, хөй-ниити организацияларының ажылын удаа-дараа чугаалажып, онаашкан ажыл дээш коммунист бүрүзүнүң харыысалгазын бедидип келген. Хурал бүрүзүнүң шиитпирлери тодаргай, ооң күүселдезин организастаары таарымчалыг болуп келген. «Самчыгдакчы болгаш төтчеглекчи чорук-биле демисел дугайында» айтырыгны коммунистерниң ниити хуралынга чугаалашкан. Аңаа коммунист бүрүзү идепкейлиг киришкен. Херек кырында ажыл-даа багай эвес. Самчыгдалдың болгаш төтчеглелдиң эвээжиниң талазы-биле бо райпо дээре болуп турар. 1966 чылда бо райпонуң саң-экономика көргүзүү эң дээре болган. Бараан саарылгазының чыл планын 107,8 хуу күүсеткен.

Респотребсоюз АТА-зының партия организациязы (секретары эш Ковалев) партия хуралдарын үргүлчү чыылдырып, аңаа чугаалажыр айтырыгларны янзы-бүрү, солун болгаш аң-не амыдыралчы болдуруп келген. «Бүдүрүлгеге айыыл чок чоруктуң техниказы болгаш коммунистерниң маңаа ролю» деп айтырыгны чугаалашканы солун болуп эрткен. Бодалдар болгаш саналдар маңаа тодаргай илерээн. Хүлээп алган шиитпирдаа ажыл-ишчи болган.

Респотребсоюзтуң партия организациязының ниити хуралынга «Баштаар черниң аппарады-биле ажыл дугайын» чугаалашкан. Ол талазы-биле илеткелди респотребсоюзтуң даргазы эш Катков кылган. Айтырыгны белеткээринге коллективтиң хөй коммунистери киришкен. Коммунистер чугаалажыышкынга кончуг идепкейлиг киришкен. Учётта 37 коммунистен 15 кижи санал берген. Партия организациязы (секретары эш Маркин) ол хуралга болган саналдарның болгаш хүлээп алган шиитпирниң күүселдезин ам организастап турар.

Садыг четкизинде чамдык парторганизациялар партия хуралдарының ролюн чавызадып турар фактыларны айытса чогуур. Ылаңгыя хуралдарга кол айтырыгларны эвес, а ийиги черге үүрмек айтырыгларны чугаалажыры-биле кызыгаарлаттынып турар. Ооң чижээнге респотребсоюзтуң садыг баазазында, «Найырал» совхозтуң рабковунда парторганизацияларны адап болур.

Отчёт-соңгуудалыг хуралдарның шиитпирлериниң болгаш коммунистерниң шүгүмчүлелчи саналдарының, Совет эрге-чагырганың 50 чыл оюнга уткуштур алдынган социалистиг хүлээлгелерниң күүселделериниң дугайын партия хуралдарынга чугаалажыры ам чугула болуп турар. Ниитиниң чемненилгезин улам экижидер хемчеглер дугайында тургустунган сорулгаларны амыдыралга боттандырарынче садыг болгаш чемненилге черлериниң коллективтериниң күжүн организастаары — партия организацияларының кичээнгейиниң төвүнге туруза чогуур.

Партия хуралы бодунуң мурнунда тургустунган айтырыгны эки шиитпирлээн турары аңаа болган илеткелден дыка хамааржыр. Ынчангаш хуралга чугаалажыр айтырыгның талазы-биле илеткелчини шилип алырын баш бурунгаар бодамчалыг шиитпирлезе чогуур. Айтырыгны шын тургузары, анализти эки кылыры, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди принципиалдыг болдурары, боттуг саналдарны киирип кээри— партия хуралының деңнелин көдүрериниң кол негелделери ол.

Л. ЛАНТУХОВ,
СЭКП обкомунуң инструктору.

ТЕХНИКАНЫ БҮДҮРҮКЧҮЛҮГ АЖЫГЛААР

Республиканың тудуглары бо чылдың баштайгы ийи айында 870 кубометр ыяшты чедир албаан. Моон чылдагааны чүдел? Республиканың ыяш белеткекчилери байдалды эдер дээш чүнү кылыр хүлээлгелиглерил?

Улуг-Хем ыяш үлетпүр ажыл-агыйының Ырбанда, Чербиде пунктуларында, ыяш дилер, эт-херексел чазаар цехтеринде машина-техниканы эки ажыглап шыдавайн турарын хыналдалар илереткен. Чүгле сөөлгү ийи-үш чылдардагы байдалды анализтээрге ажыл-агый механизмнерни, дериг-херекселдерни долу күш-биле ажыглавайн турган. Чижээ, ыяш сөөртүр бир тракторнуң бо чылын бир ээлчегде ажылдап кылыышкыны 18—19,5 кубометр ыяш болган. А РСФСР-ниң бүдүрүлгелеринге 1964 чылда-ла ортумаа-биле ол көргүзүг 35,8 кубометр чедип турган. Моон алырга бистиң ажыл-агыйда ажыглаттынмайн турар курлавырлар хөй-дүр. Ыяш сөөртүр, чүдүрер механизмнер база-ла долу күчүзү-биле ажылдавайн келген. Бистиң даңзылаттынган механизмнеривистиң бүдүрүкчүлүү, чүгле 4100 кубометр ыяш чедип турда, РСФСР-ниң ниити ортумак көргүзүү 6311 кубометр ыяш болган.

Ынчангаш кол фондуга хамааржыр бүдүрүлгениң дериг-херекселдериниң ажыглалы ук организацияның орулгалыг болурунга улуг салдарлыг. Бир механизмге онааштыр ажылдап кылыышкынны бедидеринге болгаш машина-техниканың капитал септелгеже кирер хуусаазын узадырынга ол херекселдерниң техниктиг ажыглалын эки организастаары чугула.

ИНЖЕНЕР СҮМЕЛЕП ТУР

Бо талазы-биле чамдык дуржулга бар. Чаа чыл эгезинден бээр Ырбанның ыяш белеткээр пунктузунга хүндүс ажылдадып турган механизмнерниң профилактиктиг көрүлдезин дүне чорудуп, аргага тракторлар тургузар чылыглаан тур тудугларны кылып, элээн хемчеглерни алган. Моон ачызында даң бажында ээлчегниң ажыл шагы эгелээри билек, машиналар, тракторлар ажылдаарынга белен, оларны эргизеринге, ол-бо кезектерин эдеринге хөй үе-даа негеттинмес апарган. Ырбанда күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү кыштың берге соок хүннеринде безин бедээн. Ыяш белеткелчилери ай санында белеткээн ыяшты үндүр сөөртүр планын күүседип, үндүрген ажыл төлевириниң фондузун ажыр чарыгдавайн турар. Дүнеки үеде септелге кылып, профилактиктиг көрүлделер үезинде чамдык агрегат, кезектерни шуут солуп, чарыгдал үнер элээн ажылдарны немей чоруткан-даа болза, ырбанчылар бүдүрүлгечи эвес артык чарыгдалды кылбаан. Пунктунуң удуртукчулары, инженерлери сөөлгү үеде бүгү механизмнер ыяш белеткелиниң технологиязын ыяк сагып ажылдаан турарын чедип алыр дээш хыналданы шыңгырааткан. Ынчангаш трактор парыгының техника талазы-биле белен болурунуң коэффициентизи бедип, эштер Лапшин, Грахов, Бяков оларның удурткан бригадаларында ол көргүзүг 88—90 хуу четкен.

А Чербиниң ыяш белеткээр пунктузунда байдал сыр өске. Бо коллектив ай онаалгаларын үргүлчү күүсетпейн келген. Оларның бо чоруу боттарының Ырбанда эш-өөрүнүң чедиишкинин өрүлетпейн турар. Чүге дээрге ыяш үлетпүр ажыл-агыйының ниити көргүзүү ооң бүгү цехтериниң ажылындан хамааржыр болгай. Кыжын ыяш белеткээринге багай белеткенгенинден Чербиниң пунктузунга хүннүң-не үш хире трактор, 4—5 ыяш сөөртүр автомашиналар аңаа туруп келген. Ыяш белеткелиниң механизмнерин тургузар чылыг гараштар чогундан тракторларны арыгга тургузуп, оларның үүрмек септелгезин база багай организастап келген.

Ыяш белеткээр бүдүрүлгелер аразында амгы үеде механизмнерниң ажылдаар ээлчеглерин көвүдедир арга калбарган. А бистиң ажыл-агыйывыста ыяш белеткелин комплексилиг биче-биче бригадалар чорудар болганда, чүгле чаңгыс ээлчег ажылдаар ужурлуг деп бодал бар. Чурттуң мурнакчы бүдүрүлгелериниң дуржулгазы элээн каш ээлчеглиг ажылды организастап болурун бадыткап турар. Ындыг ажыл-агыйларда ажылды организастаарын чугаалаайн, Бригадаларның кескен ыяжын арыгдан үндүр сөөртүп, дескилей кезерин ынчаар белеткээн ыяшты салдадыр черже доп-дораан эвес, а дараазында ээлчегде чүдүрүп чорудар болза, ыяш сөөртүр тракторларны база ажыглап болур.

Вологда болгаш Амур областарының ыяш үлетпүр ажыл-агыйларының үш ээлчег иштинде ажылдаар дуржулгазы солун болгаш ажыктыг. Бо организацияларда ыяш кезер болгаш үндүр сөөртүр бригадалар бүдүн чартык ээлчег дургузунда ажылдап турар. Ол метод дугайында ыяш үлетпүрүнге хамаарышкан парлалга органнарынга хөй катап бижээн. Ооң утказы мындыг. Ажыл хүнүнүң чартыында бригаданың кол составы ажылдаар. Ийи дугаар чартыында арткан кижилер келир. Олар кескен ыяшты арыгдан үндүр сөөртүрлер. Дүштеки чемин чип, дыштанып алган эртен ажылдап эгелээн кижилер дараазында ажылдап кирер кезектиң үндүр сөөртүр ыяжын кезер. Механизмнерни бот-бодунга дораан-на дамчыдып бээр. Күш-ажылды мынчаар организастаарга механизм бүрүзүнүң бүдүрүкчүлүг чоруу 30—40 хуу улгадыр.

Бүдүрүлгениң ажыктыг болурунга технологтуг чорудулгаларны комплексилиг арга-биле механизастаары чугула рольдуг. Ооң-биле чергелештир мораль талазы-биле эргилээн техниканы чаа, болбаазыраңгай херекселдер-биле солуур херек. Ол хемчеглерге күрүнениң капитал салыышкынын, бүдүрүлге фондузунуң хереңгизин болгаш Күрүне банкызының чээлизин ажыглап болур.

Бистиң ажыл-агый сөөлгү ийи чылдарда банкыдан 32,6 муң рубльдиң чээлизин алган. Ооң ачызында бис ыяш дилдирер цехке чаа-чаа дериг-херекселдерни тургустувус. Мурнунда турган, бүдүрүкчү аргазы эвээш хирээлерниң орнунга чудукту хирээлээринче механизм күжү-биле киирер рамаларны садып ап, ыяшты дөрбелчинней човар станоктарны ажылдадып турар бис. Ол цехте хол-биле кылыр ажылдар улам-на эвээжээн. А бүдүрүп үндүрүп турар продукцияның бот-үнези база чиигээни билдингир. Дилиг материалдарының бот-үнези 62 көпеекке чиигээн, ажыл-агый немей кылган продукцияны садып-сайгарааш, 14 муң рубльдиң орулгазын алган.

Ыяш белеткелин хөй орулгалыг адыр болдурарда, механизмнерни чөптүг ажыглаары чугула-дыр. Ынчалза-даа кандыг-даа нарын, сайзыраңгай механизмни кижи ажылдадыр болганда, кадрлар айтырыы кичээнгейниң төвүнге турар ужурлуг. Амдызында бистиң ажыл-агыйның администрациязы, партия, профэвилел, комсомол организациялары доктаамал, быжыккан ажылчын коллектив тургузар дээш ам-даа сула ажылдап турар. Дуржулгалыг, билдилиг механизаторларны ажылдап турар черлерге белеткээри чугула. Ынчаарда Тываның үлетпүр бүдүрүлгелер, чурттталга, социал-культура тудуглары четчир санныг тудуг материалын—ыяшты ап болур.

В. ПЕРМИНОВ,
ыяш ажыл-агый чериниң инженери.

Чөөн-Хемчик районнуң СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозунуң Дөргүн сүт-бараан фермазының коллективи бо чылдың бирги кварталында күрүнеге 30 тонна сүттү садар тургаш, ол планны алды тоннага ажыр күүсеткен.

Ол ферманың мурнакчы саанчылары Ооржак Севен, Мария Саңгы-Бадыраа, Сарыглар Кара, Монгуш Алдын-кыс олар боттарынга быжыглаан инектериниң бирээзинден-не кижи бүрүзү 450 ажыг кг сүттү саап алганнар.

Коммунистиг күш-ажылдың коллективи деп бедик атты ферма ийи чыл мурнунда чедип ап, үш чыл улаштыр чаржып келгенин ол-ла районнуң «Большевик» колхозунуң Даштыг-Тей сүт-бараан фермазының коллективин каш удаа тиилээн. Бо кварталда база тиилекчи болган.

ЧУРУКТА: Солагай таладан (артында) М. Алдын-кыс, М. Саңгы-Бадыраа, (мурнунда), К. Сарыглар, О. Севен оларның саалда эгелээриниң мурнуу талазында радио дыңнап олурары.

Д. Анай-оолдуң фотозу.

ТУДУГНУҢ ШЫНАРЫН ЭКИЖИДЕР

Көдээ ажыл-агыйны шапкыны-биле хөгжүдериниң айтырыглары партия болгаш Совет чазактың доктаалдарында тодаргайы-биле айыттынган. Ынчаарга көдээ тудуг, ооң темпизи болгаш шынары база чугула черни ээлеп, хөй-ниитиниң кичээнгейинде туруп келген.

Бистиң көдээ ажыл-агыйның дуржулга станцияның тудугга хереглелин бо чылдың эгезинге чедир кежүп чоруур № 62 мехколонна хандырып турган. Бо чылын «Тыва көдээ тудуг» трези организастаттынган соонда № 585 мехколонна ажылдап эгелээн. Тудугжуларның ачызында бистиң ажыл-агыйывыс чугула объектилерни, бажыңнарны алыр аргалыг болдувус. Ол дээш оларга өөрүп четтиргенивисти илередир апаар бис. Ынчалза-даа көдээ тудуг чорудуп турар организацияларның ажылында бир четпес чүүл бар. Ону чайладыры эргежок чугула. Чүл ол? Туткан бажыңнарның шынарының багайы. Ажыл хемчээл-даа, шынар-даа талазы-биле эки болза хөй-ниитиге ажыктыг-ла болгай.

Тудугнуң доостур, чагыкчыга хүлээдир хуусаазы үргүлчү-ле узап келген. Эгезинден эгелеп дең-дески эвес ажылдап келген, сөөлүнде, кажан чагыкчы негеп туруп бээрге, далаш-биле шимченип, буу-хаа ажылдаар чоруктарны бо-ла эскерер мен. Чижээ, 1963 чылда Хадың-Аксынга тууйбу бызаа кажаазы тудуп эгелээн. Ук кажааны чүгле эрткен чылын ноябрьда ажыглалга киирген. Тудугда чедир кылбаан чүүлдер бар-даа турза, станцияның дирекциязы болгаш комиссияның өске-даа киржикчилери ону хүлээп алыр ужурга таварышкан. Чүл дээрге бистиң инектеривис декабрьда төрүп эгелээр турган. Чаш бызаалар, өзүп доруга берген бызаалар тургузар, инек төрүүр кезектерлиг кажаа болурга ону ажыглалга дүрген киирерин күзээн бис. Хүлээп алырының актызынга ук четпестерни айыткан турган, а тудуг организациязы чогуур хуусаада ону эдерин аазаан. Бызаа ажаакчылары чемни болгаш өдекти механизастаттынган аргалар-биле үлээр болгаш үндүр сөөртүр ужурлуг турган. Ону таарыштыр кылыры тудугнуң төлевилелинге-даа көрдүнген болган. Ынчалза-даа тудугжулар төлевилелден хажыдышкын кылып, ук тургузулгаларны чедир тутпааннар. Ооң кадында кажаага бызаалар азырап эгелээнден бээр бир ай ажа дүжүп чорда соңгалар кастыктары база бадып эгелээн. Дээвир өйлүп батпазын дээш кажаа иштинде каң баганалар быжыглап тургускан. Ынчап турбуже-ле дээвир өйлүп дүшпүшаан. Ооң ужурун тодарадырга хананың тууйбулар быжыглаар цементиниң шынары багай болганы-биле тайылбырлаттынган. Тудугжуларга дыңнадырга, хүлээткен соонда бистиң херээвис эвес деп харыылаан.

Эртнен-барган чүүлдерни ноптарып турган херек бар бе? деп айтырыг-даа тургустунуп келир чадавас. Ону бижээн ужурум болза, тудуг объектилерин хүлээдирде болгулаар четпестерни катаптавас дээш бижидим. Оон башка күрүнениң хүлээп алыр комиссиязы чамдык үүрмек четпестерни көре тура ону чайладырын, тудугну харыылап турар организацияга хүлээндиргеш, ат салып, бажыңны, бүдүрүлге корпузун, кажааны-даа болза ажыглап болурун демдеглээр. А тудугжулар дужааган соонда ол ажылын эдеринче кажан-даа сагыш салбас болгулаар. Бир-тээ ындыг болганда, дужааган тудуг кандыг-бир хуусаа иштинде үрелип, четпестерлиг болган болза, ону тудугжулар эдип чайладыр тускай негелде тургузары чугула. Ынчаарда тудугнуң шынарын экижидеринче чогуур кичээнгей салдынып хемчег алдынар ийик.

Н. АФОНИН,
инженер.

БӨГҮН—МАЛЧЫННАРДА

ЧӨӨН-ХЕМЧИК. «Большевик» көдээ ажыл-агый артелиниң дуржулгалыг хойжузу Ховалыг Опаң-оол онаашкан ажылынга чыл бүрүде эки көргүзүглерни чедип албышаан, артельдиң малчыннарының ортузунга калбарган чарышка дээре черни ээлеп келген. Малчын беш чылдың бирги чылын база эки үдеп, төрүүр 100 хойга онааштыр 98 хураганны, хой бүрүзүнден 2,2 кг дүктү кыргып алган.

Ол юбилейлиг чылда алган хүлээлгезин ажыл-херээ-биле карыштырбас дээш, эвээш эвес күжениишкиннерни үндүрүп турар. Ооң коданында төрүүр 310 [illegible] хой бар. Төрээн 250 хойдан [illegible] ан менди камгалап ал- [illegible] кан 60 хойнуң оол- [illegible] ельдиң ортан үе- [illegible] м төрүттүнген хураган бүрүзү менди камгалап алдынар болза, малчын 100-ке онааштыр 105 хураган алыр дээнин күүсеткени ол болур. Ындыг байдалды ыяап-ла чедип алыр дээш, коданда бар мал чемнериниң планныг чарыгдап турар. Малчынның кыштаанда ам-даа 5 тонна сиген, 2,5 тонна чарбалап каан сула бар. Чаш хураганнарга чидиртир көк сигенни немей чедиртип алган.

Х. АРАКЧАА.

• • •

БАЙ-ТАЙГА. «Кара-Хөл» колхозтуң №1 хойжу бригадазының төрүүр хойлары он беш кодан кылдыр үстүнген. Оолдаашкынның сөөлгү түңнели-биле алырга, ниитизи-биле 2525 баш чаш мал менди камгалап алдынган. Оолдаашкынның түлүүнде хойжуларга дузалажыр кылдыр түс-түс коданнарже сакманщиктерни чоруткан.

Берге үеде чаш малды когаралга таварыштырбас дээш биче эвес күжүн үндүргеннерни артельдиң баштаар черин макталгага киирген. Коммунист Х. Сат 243, дуржулгалыг сакманщиктер К. Сержиң 265, Х. Очур-оол 239 хураганны түс-түзүнда эки кадагалап доруктурганнар.

Сөөлгү байдал-биле алырга малчыннарның иштинден юбилейлиг чылда алган хүлээлгезин чедиишкинниг күүседип турарлар амдан илерей эгелээн. Х. Дөмүр-Маадыр бодунда быжыглаан 285 хоюндан 265 хураганны, Х. Мандал-оол 253-тен 215-ти, Х. Шурузун-оол 288 хоюндан 250 хураганны менди камгалап алгылаан.

С. СААЯ.

ҮЛДЕНИҢ ОРУУ-БИЛЕ

СОВЕТ
ЭРГЕ-ЧАГЫРГАНЫҢ
50 ЧЫЛЫНГА

ен, амыдыралы улам солун, чаагай [illegible]

Ынчан дыка берге үе турган. Куш- [illegible]

Кышкы соок агаарга кандыг-даа [illegible]

чедип кээр. Ооң соонда удатпайн аги- [illegible]

АМ КЫМДАН НЕГЭЭРИЛ?

[illegible] кижи, аңаа барыңар» деп каар. Хүндүлүг дарга эш Васюковка кээрге, эш Севенниң ажылдап орар конторазынче имнээш, «ол даргага барыңар» деп каар.

Солун чагылгазы чорup турар үеде солун, сеткүүлдүң ужур-дузазын тайылбырлавас дарга районга ховар урар чүве болгай, а ам үеге чедир аңгыс-даа солун албаан кижилер- иң негелде хомудалынче кичээнгей алыр даргаларның хозартай бергеи элдептиг.

Солун, сеткүүлдерде Совет эрге- агырганың төөгүлүг 50 чыл оюнга ураскааткан, чоннуң маадырлыг жыл-ижин чырыткан чагааларны олун албайн турар кижилер ном- уксап турар. Чамдык чагыкчылар- ның чугаазын ёзугаар ап көөрге, агылга чоруткан эш Ак-оол акша- ын районнуң харылзаа конторазы- иле чедир санашпаан хире болуп урар. Оон ап көөрге чагылга акша- ын ооң самчыгдапканы илдең хи- е. Сенди Ак-оолдуң четпес ажы- ын илереткеш, аңаа харыысалганы үлээдип, чагыкчыларның негелде- ин хавдырар үе келгенин районда о талазы-биле ажылды удуртуп турар ажылдакчыларга сагындырары ептүг.

Ч. ЧОРБАА.

ШЫН

Чаагайжыдылга — Советтерниң чугула сорулгазы

Ажылчы чоннар депутаттарының Барыын-Хемчик район Советиниң бирги сессиязынга организастыг айтырыглардан аңгыда, «Көдээ болгаш суур Советтериниң ажылын экижидер дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалын таныжып чугаалашкан. СЭКП ТК-ның доктаалында айытканы ышкаш, харын оон-даа хөй четпестер бистиң районнуң хоорай, көдээ болгаш суур Советтеринде бар деп, илеткелчи райкүүском даргазы эш С. Т. Амырбит демдеглээн.

Район Советиниң депутаттары болгаш активтери СЭКП ТК-ның доктаалын чаңгыс үн-биле хүлээп албышаан, ону амыдыралга боттандырар дээш улам күженишкинниг ажылдаарын хүлээнгеннер. Район Советиниң сессиязынга чоокку үеде соңгаарладыышкын чокка кылыр ужурлуг хоорай, суурлар чаагайжыдылгазының айтырыынче кол кичээнгейни угландырган.

Эрткен чылдарның дургузунда аныяк Ак-Довурак хоорайның кол-кол кудумчуларын болгаш даг-дүгү арыглаар фабрика-биле Кызыл-Мажалык суур аразында автомашина оруун асфальтылаан. Бо ажылга № 834 орук тудуунуң коллективи (начальниги эш Г. В. Шатунов) идепкейлиг киришкен.

«Тыва даг-дүгү» комбинат эргелелиниң болгаш бус-турбина электростанциязының коллективтери элээн хөй ыяштар олурткан болгаш оон ажаалдазын эки чоруткан. Эрги-Барлык көдээ Совет (даргазы эш Иргит Севен) чүгле эрткен чылын безин кудумчуларда, ясли-сад, колхозчу стадион болгаш колхоз конторазының чанында 4500 дөс бүрүлүг болгаш 600 дөс чимистиг ыяштарны олурткан.

Октябрьның 50 чыл оюнга уткуштур төрээн суурун чаагайжыдар дээш бо хүннерде көдээ Совет болгаш колхозтуң баштаар чери практиктиг хемчеглерни чорудуп эгелей бергенин район Советиниң сессиязынга санал бергеннер чугаалаан.

Ындыг-даа болза районда ажылчын суурларның болгаш Ак-Довурак хоорайның чаагайжыдылгазының дугайында айтырыг эң-не оожум болгаш организас чок шиитпирлеттинип турарын санал берген депутаттар шүгүмчүлээннер. Эрткен чылын Ак-Довурак хоорайга болгаш Кызыл-Мажалык суурга хөй-ниитиниң күжү-биле 10 муң ажыг дөс ыяштарны олурткан.

Чайын оларның суггарылгазын болгаш камгалалын багай организастааның түңнелинде олурткан ыяштарның хөй кезии кургап калган. Кызыл-Мажалык суурда культура кудумчузунуң херимнерин сый баскылап каан.

Ону септеп чорударын суур Совети (даргазы эш Сарыглар), коммунал ажыл-агый конторазы (начальниги эш Баркова) мынчага чедир бодавайн турарлар. Моон ужурунда культура кудумчузу, «культурлуг эвес» кудумчу апарган-дыр деп суурнуң чурттакчыларының чугаалажып турары таварылга эвес.

Ак-Довурак хоорайның мурнуу талазында нийти чуртталга бажыңнарының чанында бок кижи кылаштаар аргажок кылдыр оваалаңы берген чыткылаар. Ак-Довурак ышкаш ындыг машина техникалыг хөй санныг организациялыг хоорайга чаагайжыдылганы чедиишкинниг шиитпирлеп болур.

Кажан чаагайжыдылга дугайында айтырыг тургузарга, «Тыва даг-дүгү» тудуг эргелелиниң, КПП-ниң удуртукчулары болгаш чамдык чурттакчылар «бистер түр үеде чурттап турар болгай бис, удавас чоон чоруй баар бис» дээр хөөннер-биле тоовастар. «Шекпээр», «Барлык» совхозтарның салбырларының төптеринде чаагайжыдылга ажылы багай чоруттунуп турар.

Аянгаты суурга мурнунда чылдарда чаагайжыдылганы утпайн, ыяш олуртуруун организастап турган. А ам ол чорук шуут уттундурган. Кылган херимнер болгаш олурткан ыяштар шуптузу узуткаттынган.

Аксы-Барлык, Дөң-Терезин, Хөнделең суурлар база-ла шак ындыг байдалче кирген. «Шекпээр» совхозтуң төвү — Биче-Тей суур чоннуң чоон оруунуң кыдыында туруп турар. Оон турар чери ыяш олуртулгазынга болгаш ногаа тарылгазынга дыка таарымчалыг. Бугалап бадырган суг чай дургузунда кудумчуларже доктаамал агып чыдар. Ынчанмыжок суурнуң кудумчуларында олурткан ыяш эвээш, херимнер кылдынмаан, янзы-бүрү ногааларны чугаалаваска, чуртталга бажыңнарының чанында картофель безин олуртпайн турар. Бо бүгү фактылар болза хоорай, көдээ болгаш суур Советтериниң талазындан чаагайжыдылга айтырыын кошкак удуртуп турарының херечилээр-дир.

Улуг байырлалга төлептиг ужуражыр төлээде, ажылчы чоннар депутаттарының район, хоорай, көдээ болгаш суур Советтери чаагайжыдылгага удуртулганы үндезини-биле экижидип, бо чугула ажылга депутаттарның, доктаамал комиссияларның болгаш кудумчу комитеттериниң күжүн мобилизастаар ужурлуг. Советтер хоойлу ёзугаар боттарынга тывыскан эргелерин чөп ажыглап, чаагайжыдылга хереэнге бүдүрүлгелерниң, транспорттуң, колхоз, совхозтарның удуртукчулары болгаш чурттакчы чон идепкейлиг киржири-биле негелдени күштелдирери чугула.

Т. ТАЛГАНЧИК.
«Шынның» корр.

Репортаж

ЧАА РАЗРЕЗ: ЧЫЛДА 500 МУҢ

Улуг-Хемниң хөмүр даш бассейнинде Каа-Хем разрези оттулар чүүл-биле эң-не байлак, ону казып тывырынга таарымчалыг девискээр болур. Республика найысылалының бүдүрүлгелери болгаш хөмүр даш хереглээр өске-даа черлер аңаа дыка чоок, разрез Тываның аар үлетпүрлери — «Тыва кобальт», «Тыва даг-дүгү» комбинаттарже дорт автомобиль оруунуң эгезинде чыдар.

Каа-Хемниң разрез тудуг эргелелин организастап тургусканындан бээр, чаа-ла чыл ашкан. Ынчалза-даа бо кыска хуусааның дургузунда разрезтиң үндезинин салыр талазы-биле хөй ажылдар кылдынган.

Бо бүгүн «Шынның» номчукчуларынга сонуургадыры-биле Кызылдан ырак эвес, Сарыг-Сепче баар оруктуң оң талазынче углай хапкан бис. Бус турбиналыг электри станцияны эрткеш, 11-ги километрге чорувуста, «Каа-Хемниң хөмүр даш разрези» деп адагашта бижээш, оң талазынче айтып каан болду. Олче ээй бээривиске, чаа кылган, каалама делгем автомобиль оруу Хербис даанче саң дорт шөйлүп үнген чыдыр.

Хөмүр даш разрезиниң төвүнче хап олурувуста, удаткан чок-ла тудугларның, машина-техниканың барааны көстүп келди. Хоорайжыгаштың бетинде сарыг өңнүг ийи бажың көстүп турган ышкаш сагындырды, чоокшулап чеде бээривиске кайда боор ийик — «УЗТМ» деп аажок улуг ийи экскаваторлар болду. «Уаз» деп бичии машинавыс-биле ооң улуг ускуужунуң чанынга доктаагаш, аңаа турган бир кижиден контораны айтырарывыска, экскаваторнуң бедик чадазынче үнгеш:

— Дүү ол турган кезек чаа бажыңнарның эң бетинде ол-дур — деп, бедик кажаа кырындан бараан хараан кижи дег, айтып алган тур.

Күчүлүг техниканы магадап көргеш, сонуургап айтырарывыска:

— Бо экскаватор хары угда 9 кубометр довуракты азы хөмүр дашты каш-ла секунда иштинде машинага чүдүрүптер — деп, демги-ле мөге-шыырак эр чоргаар чугаалай-дыр. Ооң-биле кезек хөөрежип чоруй, конторже чоруптувус.

Бажыңга кире бээривиске, хөй-ле кижилер чыылган, арын-шырайы өөрүшкүлүг, аразында чугаалашкан турлар.

— Электри тогу келгенде ажыл ам-на шулуудаар, ынчангаш бистен каш дакпыр күженишкиннерни негээр апаар — деп, аныяк кижи өөрүнге чугаалаан тур. Таныжып кээривиске ол — Каа-Хемниң разрез тудуг эргелелиниң кол инженери Валерий Петрович Бажин болду.

— Бо хүн бис Кызылдың электри станциязындан 35 киловаттыг энергияның шугумун ажыглалга кииргеш, токту ап эгеледивис — деп өөрүшкүзү илдең хөөреп олур. — Ам күчүлүг техниканы, ылаңгыя экскаваторларны, тудуг дериг-херекселдерин ажылдадып, шенээр аргалыг болган бис.

Шынап-ла хөмүр даш разрезиниң тудугжуларының өөрүшкүзү чөптүг болган. Чүге дээрге, олар апрельдиң баштайгы он хонуундан эртпес хуусаа иштинде хөмүр даштың кырында довурак, даштарын арыглап аштааш, баштайгы хөмүр дашты казып эгелээр хүлээлгени Совет эрге-чагырганың 50 чылынга уткуштур алган турганнар.

— Баштайгы хөмүр дашты казарынга машина-техникавыс белен. Күчүлүг экскаваторлар, бульдозерлер, самосвалдар, оларны башкарар мергежилдиг кижилер биске баштайгы удаада четчир — деп, тудуг эргелелиниң начальниги Иван Андреевич Ерохин биске чугаалады.

Каа-Хемниң хөмүр даш разрезиниң амгы төвүнде техниканы четчелеп турарын сонуургаар дээш чеде бердивис. Демги-ле ийи улуг экскаваторларның турган чери ол болду. Оларның чанында «Т-75» деп бульдозерлер, «КрАЗ» дээр автомобильдер-ле эмгежок. «Бичии» самосвалдар-даа бар.

Баштай көрүп турганывыс экскаваторнуң чанынга барганывыста, Валерий Петрович тайылбырлады.

— Таныжыңар, эш Силищев-тир. Мындыг күчүлүг техниканы ол Совет Эвилелиниң улуг тудугларынга башкарып эгелээнинден бээр ам 20 чыл ажып турар кижи...

— Бистер таныш бис — дидивис. Эш Силищев ону база бадыткады. Ол маңаа «Тыва даг-дүгү» комбинаттан чаладып келген болгаш боду ышкаш мергежилдиг экскаваторжу эжи Бенер-биле кады ийи күчүлүг машиналарны эптеп доозуп турар. Свердловскиден чагыдып алган ол техниканы апрель эгезинде башкарып кириптерлер. Ынчаарга моон соңгаар база ийи ындыг экскаватор оон келир.

Каа-Хемниң хөмүр даш разрезинге олардан биче күштүг элээн каш экскаваторлар база ажылдаар. Чүге дээрге, моон соңгаар разрезке чылдың-на 2 миллион 500 муң кубометр даштыг довуракты кастырып, өскээр төгер. Чылда-ла 500 муң тонна хөмүр дашты чуртка бээр. Ынчаарга ону сөөртүрүнге хөй санныг 7 тонна чүъктээр самосвалдар ажылдаар. Ол бүгүнү тайылбырлааш, кол инженер уламчылады:

— Ажыл шуудап, хөмүр дашты хөйү-биле ап турар апарганывыста, оон-даа күчүлүг автомобильдер биске херек. Ынчангаш «БелАЗ-540» дээр 20 ажыг автомобильдерни амдыы чылдан бээр ажыглап эгелээр бис. Ындыг бир самосвал 27 тонналы чүъктээр чүве.

Каа-Хемниң хөмүр даш разрези Тываның «кара алдынының» ёзулуг эгээртинмес эртинелиг шыгжамыры деп чугаалап болур. Хөмүр даштың шынары-даа эки, хемчээли-даа хөй. Аңаа разрезтиң ажылчыннары, инженер-техниктиг ажылдакчыларының-даа чоргаарланып турары чөптүг.

— Баштайгы разрезтиң хемчээли дыка улуг болур. Узуну 3 километр, а дооразы 1 километр болур — деп, хоочун бульдозерист, база-ла Ак-Довурактан чаладып келген Куулар Баянович Очур-оол чугаалады. — А хөмүр даштың ханызы 35-тен 75 метр чедер деп биске геологтар чугаалаан чүве. Бульдозеристерге ажыл-даа хөй-ле болур эвеспе!

• • •

Репортажтың түңнелинде номчукчуларга сонуургадып каар чүүлдер база бар. Чүү дээрге Каа-Хемниң разрез тудуг эргелели бодунуң чарыгдалдарынга ажыглаары-биле күрүнеден 8,5 миллион рубль хереңгини алган. Чүгле бо чылын 1 миллион 112 муң рубльдиң ажылдарын күүсеткен турар ужурлуг. Ынчангаш бо түңнүң күсели-биле «БелАЗ-540» деп 25 автомобильдер турар улуг гаражты, бирээзинге-ле 12 аал ишти чурттаар ийи бажыңны, бир улуг складты бо чылын ажыглалга киирер. Ол тудугларда ажыл бо хүннерде хайныгып турар.

Тудугжуларның ортузунда Совет эрге-чагырганың бежен чылының юбилейин күш-ажылчы чедиишкиннинг ужуражыр дээш чарыш калбарган. Ооң мурнуку одуруунда эш А. Париловтуң удуртканы бетонщиктер бригадазы чоруп турар.

Келир чылдан эгелээш Каа-Хемниң хөмүр даш разрезиниң ажылчыннарынга кайызынга-даа 80 аал ишти чурттаар ийи бажыңны болгаш 140 уруглар турар садты тудуп эгелээр. Ол ышкаш амгы үениң нарын техниказы-биле чепсегленген улуг мастерскаяны тудар. Ол дээрге кандыг-даа машина кезектерин кылып шыдаар станоктарлыг, ёзулуг завод хевирлиг мастерская болур.

Каа-Хемниң хөмүр даш разрезиниң тудуг эргелелиниң коллективи 50 чылдың юбилейин күш-ажылчы чедиишкин-биле уткуур дээш чер казар ажылды эгелээринге бо хүннерде күженишкиннинг белеткенип турар.

Т. МОНГУШ,
С. ОЮН.

БЕШ
чылдың
КИЖИЛЕРИ

Буянныг кижи

Районнуң Хүндүлел самбыразын сонуургап көрүп тур мен. Ийи аныяк кижи кылаштажып келгеш, мээң-биле чергелештир туруп алдылар. Бирээзи тургаш, өөрээн шимчилиг үн-биле:

— Көрдаан, эжим, «Бай-Тал пезиниң» чуруун — дей-дир. Кожамның айыткан уунче көре бердим. Шагда мен Бай-Тал школазынга турумда оолдар интернадының эки одакчызы турган Ооржак Таргын угбайны чуруундан таныып кагдым. «Кижиниң чиңгине адын чоп айытпаан чоор» деп дораан-на бодадым.

...Автобустан дүшкеш, Малчын кудумчузун куду базыптым. Суурнуң адаа чарыында, салгын аайы-биле оон чаагай чыт кээп турар ак бажыңдан сарыг-сарыг хлебтер колдуктаан кижилер өрү, куду тарап чоруп тур. Мээң чаным-биле эртип чыткан кыргандан бир оол, хлебти кайда садып турарын айтырды. Кырган: «Бай-Тал пезинге чеде бер» дидир. Демги ак бажың суурнуң хлеб быжырар чери-дир. Таргын угбай ында ажылдап турар болду. Дөрт чыл дургузунда хлеб быжырып келгеш, чаңгыс-даа катап бактадып көрбээн. Эвилең-ээлдек, ажылынга кызымак боорга суурнуң чону ону анаа-ла «Бай-Тал пези» диди берген.

1966 чыл ооң амыдыралынга эргилделиг үе болган. Чаңгыс чер чурттуглары Ооржак Таргынны СЭКП кежигүнүнге хүлээп алганнар. Ол кол ажылындан аңгыда хөй-нийти хүлээлгезин база ак сеткилдиг күүседип турар. Суурда эш-хуу судунуң даргазы. Ооң кежигүннериниң эки ажылдап турарындан чурттакчыларның иштинден хөй-нийтиниң корум-чурумун үрээр чоруктар кончуг ховар.

Хлеб быжырар черде ийи-ле кижи ажылдап турар хиреде-ле кажан-даа хлеб үстүп көрбээн. Дузалакчызы Иргит Барыңмаа-биле ийилээ Таргын угбай айда 12 тонна далганны хлебтей быжырар нормазын 14—15 тонна чедирип, ажылын эки шынарлыг күүседип келген. «Тээли» совхозтуң Бай-Тал салбырының баштаар чери бөдүүн ишчи Ооржак Таргынның кызымаккай күш-ажылын үнелеп көргеш, ону районнуң Хүндүлел самбыразында киирген. Совет эрге-чагырганың 50 чылынга төлептиг ужуражыры-биле быжырыкчылар хлебти быжырарының хүн нормазын немей алган.

А. ЧАМЫР.

ХАЛДЫП ОЛУР, ЧОЛААЧЫ...

Бир-ле катап, «Улуг-Хая» совхозта чолаачы, мээң таныырым Кыргыс Чалгын-оол-биле хөөрежип олурарымга, мындыг чүве чугаалады: «Чамдык кижилерни көөрге, чаңгыс черге доктаамал, мергежип ажылдавас, албан, бүдүрүлге черлери кезип, ажылдан үнүп, кирип-ле чоруур, черле кижи кайгаар чүве».

Ынчаарга Кыргыс Чалгын-оолдуң дугайында болза мен мынчаар чугаалап болур мен: «Кижини Төрээн чурттунуң чаагай чоруу дээш ак сеткилдиг күш-ажыл каастаар болганда, бо утка-биле алырга, Кыргыс ажылынга эң-не ынак, ажылдай берген үезинде шагзыраарын-даа билбес, бүдүрер дээн даалганы бүдүрбээн шаанда, удуурун, дыштанырын-даа уттуптар кижилерниң бирээзи».

Чолаачы коммунист Чалгын-оол совхозта ам алды чыл чолаачылап турар болгаш машиназынга эң камныг, ооң автомобили үрели берген деп чүвени кым-даа дыңнап көрбээн. Чылдың кайы-даа ээлчээнде, дүне-даа, хүндүс-даа дижик, херек апарган болза, артык чугаа чокка, чоруур-ла дээр, ынчаарга ооң машиназы кезээде белен турар, бир өскээр чугаалаарга, ону совхозка ажыл талазы-биле «дүрген дузаламчының» кижизи дизе-даа хөөрем чок.

Чолаачының чурттап олурары база культурлуг болгаш өскелерге үлегерлиг. Көк-Чыраа суурга эң эки культурлуг чуртталга дээш деп чарышка кадайы Рая-биле кады бир катап тиилекчи болгаш, кызыл тукчугашты чаалап алганнар. Совхозтуң дирекция чери бүдүрүлге талазы-биле эки ажылы дээш Кыргыс Чалгын-оолду өртектиг чүүлдер-биле каш удаа демдеглээн.

Бистиң чолаачывыс хөй-нийти амыдыралынга база идепкейлиг киржип турар. Ооң боду совхозта партия комитединиң бюро кежигүнү болгаш агитатор. Чамдык кижилер бо мурнакчы чолаачының дугайында ыр сөстери-даа чогаадып алган тургулаар, ол база таварылга эвес, чүге дээрге ол болза чоннуң хүндүткелдиг сеткилиниң илереэшкини-дир дээрзи чугаажок.

И. МААДЫР-ООЛ.

ЧЕРНИ КИЖИ КААСТААР

Бистиң чоруп олурганывыс машинавыс улуг оруктан үнгеш, солагай талаже ээптерге, мурнувуста тарамык ыяштарлыг арыг, ооң ол чарыында алаакта улуу аажок суур көстүп келген. Мен анаа каш чылдар мурнунда база бир чорааным сагыжымга кирип келген. Ынчан бо суурже район төвүнден бээр кээрде орук суур машина дилээр турган чүве, а ам автобус хүнде ийи катап график ёзугаар кээп турар апарган болду. Кыдыкы кудумчуже киргелек чыткаш, пассажирлерниң чамдыызы автобусту доктаадырын дилей берген. Оларның-биле кады үнүп келгеш, ол-бо талаларже топтап көргүлеп, ооң төвүнче базыптым.

Бичии оңгар кежер черде көвүрүгжүгеш кылып каан. Беш чыл мурнунда ол чок турган. Ооң ындында шифер крышалыг бажың бар. Мурнунда маңаа чорааш база-ла бо кудумчулап эртип чыда, ооң дужунга көк салдыг, бажыңның дүгү агарып калган кырган ирей-биле ужуражып чугаалашкан мен. Ынчан база час турган. Кырган бажыңының дужунда кудумчуга херим кылгаш, арыгдан туруп эккелген ыяштарын тарып турган чүве. Чугаакыры суг салба ирей эрги, чаа төөгүлерни, каттырынчыг таварылгаларны чугаалап каапканын утпаан мен.

— Аныяктар часкы тарылга дээш олут орбастаан, мен кырган чүү боор, мыя бо багай бажыңым дужунга девээ хөлегелиг-даа, каракка чараш-даа болзун дээш мыя бо ыяштарны чорук кылып арыгдан туруп, дажыглап эккеп алгаш, олуртуп турарым бо-дур ийин — деп, чугаазын төндүрген.

Бо чылын баарымга ынчангы тарып каан ыяштар талыйтыр өзүп үне берген, анаа бир дергүн-биле дөмей апарган, чаражы-даа аажок.

Конторага баарымга, улус-даа чок, чүгле чаңгыс бухгалтер самбыны ол-бо шаккылаткан олур. Ужуражырын бодап чораан кижимниң бажыңын оон айтырарымга, соңга өттүр көргеш:

— Бо-ла кудумчуну куду бадып чыдарыңга, ооң оң талазында ийи буступ калган эрги саман бажыңнар бар эвеспе. Оон адаанда беш бе, алды бе бажың ажылдыр ында — диди.

Дарый тып алырындан бодум арай чөгенгеш, бажың дугаарын билбес силер бе? деп айтырдым.

— Бистиң суурда чамдык бажыңнарда дугаар астынмаан болдур ийин — дээш, база катап самбының чүүй берген.

га кирген кижи саат дайнаар» чүве болгай, дуңмай, ырак эвес ында чүү боор, чеде бээр силер дээш, пашта хайнып турган шайның өгнүң хереэжен ээзи суттей берген.

— Инээвистиң бирээзи чаа бызаалапкан. Ооң аазы-биле суттээн шайдан таваар ижип ал — деп, бажыңның эр ээзи уламчылап каан.

Аап-саап чугаага элээн үе эрте берген. Бажыңның ээлери маңаа колхоз тургустунары билек кирген, багай эвес ажылдап, мактал сөстү-даа дыңнап келген улус дээрзин билип ап четтигипкен мен. Кижилерниң алыс чазык чаңы, оларның хүндүлээчел сеткили.

жук, бажының долгандыр херим безин чок, анаа-ла олурарлар болгай — диди.

Ол суурга ийи хонук иштинде чурттааш, ол сөстерни ылап чугаалаан-дыр деп чүвеге караам-биле бүзүрээн мен. Колхоз тургустунгандан бээр чээрби чыл чоокшулай берген. Ажыл-агый экономика талазы-биле шыырак, чыл бүрү муң-муң акшаның орулгаларын ап турар. Колхозчуларның бажыңнарынга кире бээрге — улустуң шыырак шыдалдыг деп чүвези дораан көстү бээр.

Огородтуг бажыңнарга база кирип, оларның ээлери-биле база чугаалашкан мен. Кол-ла та-

кым меңээ үнүш бүгүдезин тайылбырлап, кандыг сорт кайы хире дүжүт берип болурул, ону канчаар ажаап өстүрерил дээш барык бүдүн лекция номчаан. Өөреникчилерниң өстүрүп каан янзы-бүрү магалыг чаагай үнүштерлиг участоктан чоруп тура, «мында бо үнген үнүштерни бо суурга, колхозчуларның огородунга өстүрүп болурунуң аргазы бар бе?» деп башкыдан айтырарымга, «чүге болбас деп, бир эвес бистен улус арга-сүме айтырып келзе, кандыг-кандыг сорттарның маңаа бедик дүжүт бээрин сүмелеп болур болгай бис» — дээн. Ооң соонда ол суурга барбаан, ол башкы-биле ужурашпаан мен. Бир эвес школа-

Анна Николаевна Галкина Кызыл хоорайның уруглар эмнелгезинге тос чыл ажыг поварлап ажылдап келген. Дуржулгалыг поварның кылган чеминиң эки шынарлыын эмчилер-даа, эмнелгеге эмнедип турган уруглар-даа

үезинде.

Д. АНАЙ-ООЛДУН фотозу.

ыс дээр

тун Улуг дайынының киржикчизи Кыргыс Норбу-оол, хоочун саанчы Кыргыс Докпак, он ийи уругларының иези, Маадыр не Серен-оол Анайбан сески класста багай эвес өөренип, башкызының ажыл-ижин, кызымак чүткүлдүг сеткилдиң ханызындан өөрүп мактаарлар.

Аныяк башкының ажылынга боттуг дузаны чедирип турар эштерин мактавас аргажок. РСФСР-ниң школаларының алдарлыг башкызы, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутады Ак-кыс Ашак-ооловна Оюннуң, школа директору В. Бавуу-Сюрюнуң аттарын маңаа адаары чугула. Кежээки школаның ажылынга оларның дузазы улуг.

Ийи-Талда кежээки школаның дуржулгазын Торгалыг, Ак-Туруг суурларда база ажыглап турар апарган. Ийи-талчыларда өөредиглиг, солун чүүлдер хөй. Бо бүгүнү чедип алырынга аныяк кыс Валентина Дагбалдайның салыышкыны улуг.

М. БИЧЕ-ООЛ.
Улуг-Хем район.

ДЕЛЕГЕЙНИҢ КАДЫКШЫЛГА ХҮНҮ

ССРЭ-ниң Кадык камгалал министриниң оралакчызы Д. Венедиктов-биле беседа

Чыл бүрүде-ле апрель айның эгезинде делегейниң дыка хөй чурттары КНО-нуң кадык камгалал талазы-биле делегей организациязының инициативазы-биле «Делегейниң кадыкшылга Хүнүн» демдеглеп эрттирип турар. Бо чылын ол хүнүү апрельдиң 7-де демдеглеп турар болгаш ону бүгү эмчилерге, медицина сестраларынга, санитаркаларга, гигиена ажылдакчыларынга, лаборатория шинчилекчилеринге тураскааган.

Делегейниң кадык камгалал организациязы — КНО-нуң эң хөй төлээлекчилерлиг албан черлериниң бирээзи. Ооң составында делегейниң 120 хире чурттары кирип турар. Делегейниң кадык камгалал организациязы дыка хөй чурттарның, ылангыя Азия, Африка болгаш Латин Америка чурттарының кадык камгалал хөгжүлдезинге улуг базымны болдурган. Ол организация делегейниң чамдык районнарының чурттакчыларының кадыын шинчилеп, ол талазы-биле хөй чурттарның чазактарының болгаш хөй-ниитизиниң, кадык камгалал ажылдакчыларының кичээнгейин угландырып турар.

Делегейниң кадыкшылга Хүнүн таварыштыр делегейниң кадыкшылга организациязының чиңгине директору Марселино Кандаунуң медеглээни болза:

— Кадык камгалалының национал албанының кадрларының айтырыын шиитпирлээри чугула. Делегейниң дыка хөй чурттарында, ылаңгыя хөгжүп турар чурттарда, бедик мергежилдиг кадрлар чедишпейн турар. Дыка хөй чурттарда бир эмчи-ле 50 муң ажыг кижини эмнеп турар. Эмчилер, фельдшерлер белеткээр өөредилге черлери, эмнелге оруннары болгаш медицина албан черлери чедишпейн турар. Өөредилге хөлезизи эмин эрттир бедик болуп турар.

Чамдык чурттарда чоннуң калбак массазынга медицина дузаламчызы четпейн турар. Бедик хөгжүлделиг деп турар капиталистиг чурттарда эмнээшкин хөлезизи улуг. Делегейниң дыка хөй районнарында оспа, холера, малярия, трахома болгаш өске-даа халдавырлыг аарыглар өөскүп турар. Ол аарыглар колдуунда-ла аъш-чем болгаш ижер сугнуң чедишпейн турарындан болуп турар.

Делегейниң кадыкшылга Хүнүн бистиң чуртувус база демдеглеп эрттирип турар. Совет Эвилели делегейниң кадыкшылга организациязынга улуг дузаны чедирип, ооң ажылынга идепкейлиг киржип турар.

Медицина дузаламчызының хөй айтырыгларын бистиң чуртувуста чедиишкиниг шиитпирлеп турар. Чижээ, бистиң чуртувуста бир эмчиге-ле 418 чурттакчы онаажып турар, а бүгү чуртта 551 муң янзы-бүрү мергежилдиң эмчилери, 1700 муң ортумак эртемниг кадрлар ажылдап турар. Совет Эвилелиниң чонунуң кадык камгалалында 4,3 миллион ажыг кижи ажылдап турар.

Бисте дыка хөй халдавырлыг аарыгларны узуткаан. Совет Эвилелинде кижи бүрүзүнүң ортумак назыны 70 харга деңнежип турар.

Кижи бүрүзү чугула херек апарганда кандыг-даа медицина албан черинге кирип, оон бедик мергежилдиг кадрларның дузазын халас алыры чаңчыл болган.

Шиитпирлеттинмээн айтырыглар бисте база барын утпас херек. Чижээ, тускай эртемниглерниң республикалар аайы-биле хуваалдазы ам-даа дески эвес, кѳдээ черлерде медицина дузаламчызынга бергелер база таваржып турар.

Бистиң чуртувустуң ажылчы чонунуң кадык камгалалында чүгле эмчилер, медицина сестралары ажылдап турар эвес, харын хөрзүннүң, сугнуң, агаарның хирленип, бокталырын болдурбайн турар өске-даа мергежилдиң кижилери бар.

Коммунистиг партия, Совет чазак, ажылчы чоннар депутаттарының Советтери болгаш профэвилелдери ажылчы чоннуң кадыынче улуг кичээнгейни салып турар. Үлетпүр бүдүрүлгелеринде ажылдап турар чоннуң кадык камгалалын экижидер дугайында айтырыгны чоокта чаа эрткен ВЦСПС-тиң пленумунга чугаалашкан.

Чоннуң кадык камгалалынга совет Кызыл Крестиң санитар активчилери улуг күш болуп турар.

Ынчалза-даа эң-не кол черни ак халаттыг кижилер — эмчилер, медицина сестралары, санитарлар ээлеп турар. Олар үргүлчү чон-биле кады чоруп, амы-тын дээш демиселдиң эң мурнуку одуруунда чоруп турарлар. Оларның маадырлыг ажылының, кижилер дээш чүткүлдүг ажылының дугайын солуннарга хүн бүрүде бижип турар. Оларның маадырлыг күш-ажылын үнелеп көргеш, Совет чазак «Медицина ажылдакчызының Хүнүн» тургускан. Ону бүгү улус июнь айның 18-тиң хүнүнде байырлап эрттирип турар.

Совет эмчилер дыка хөй чурттарда медицина айтырыын шиитпирлээринге улуг дузаны чедирип турар. Совет эмчилер Африканың, Мурнуу-Чөөн Азияның чурттарында болгаш делегейниң өске-даа районнарында ажылдап турарлар.

Совет Эвилелинде П. Лумумба аттыг улустар найыралының университединиң медицина факультединде элээн каш муң даштыкы студентилер өөренип турар. Олар совет уруглар болгаш оолдар-биле кады билиглерниң үндезиннерин шиңгээдип ап, боттарының чонунуң кадык камгалалынга ажылдаарынга белеткенип турарлар.

Кадык камгалалының болгаш медицина эртеминиң янзы-бүрү айтырыгларының талазы-биле бистиң чуртувуска чыл бүрүде эрттирип турар семинарлар улуг ужур-дузалыг. Оон ажылынга дыка хөй чурттарның кадык камгалалының тускай эртемниглери болгаш удуртукчулары киржип турар. Ындыг семинарларны бистиң чуртувуска 50 хирени эрттирген.

Делегейниң кадыкшылга Хүнүн таварыштыр Совет Эвилелиниң медицина ажылдакчылары, эмчилер, эртемденнер, фельдшерлер болгаш өске-даа ажылдакчылар делегейниң бүгү улустарынга аас-кежиин, кадыкшылды, бүгү делегейге тайбынны, улустар аразының найыралын күзеп турар.

„ЯК-40“ — ЧАА САМОЛЁТ

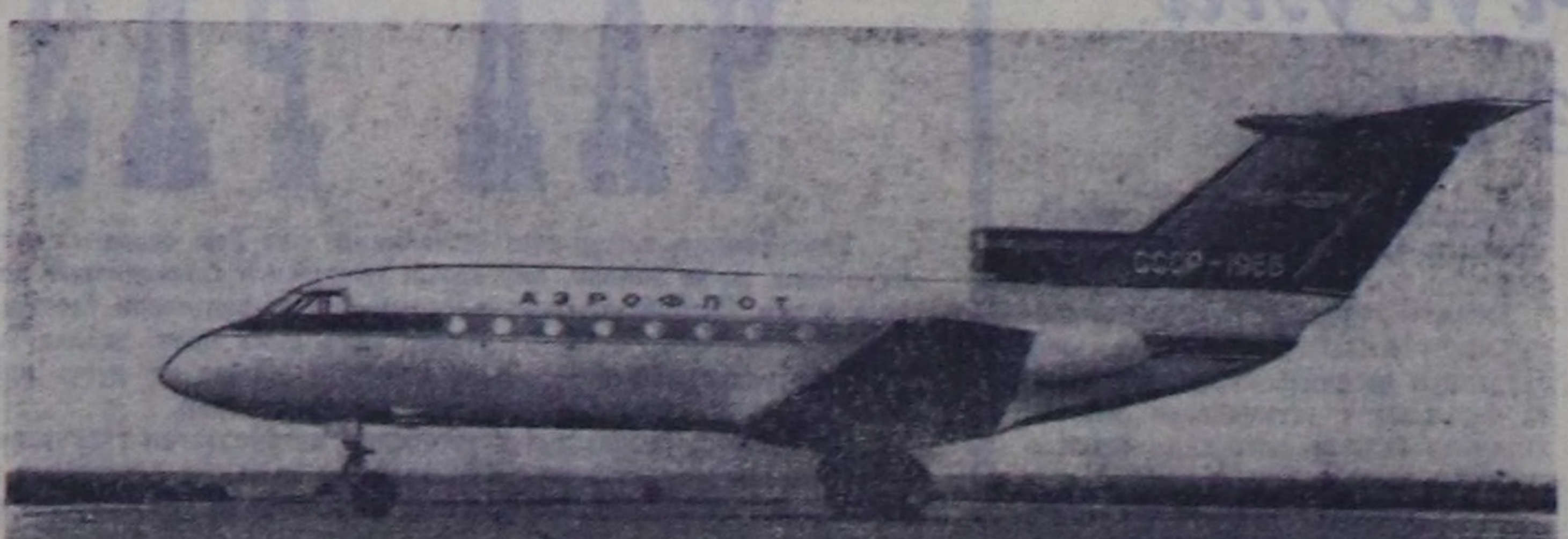

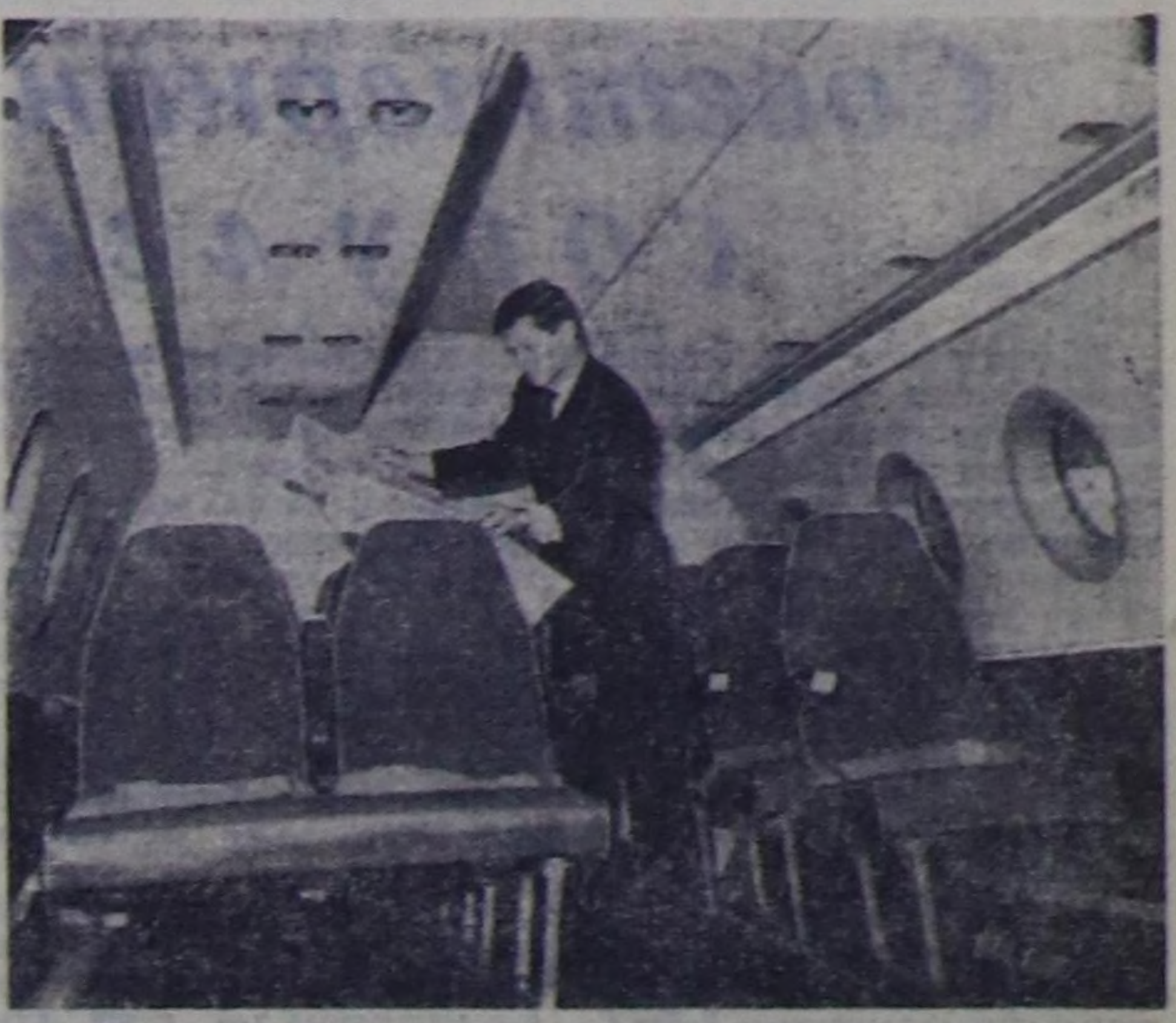

МОСКВА. Социалистиг Күш-ажылдың ийи дапкыр Маадыры Александр Сергеевич Яковлевтиң конструктор бюрозунда реактивтиг пассажир самолёду тургустунган. «ЯК-40» дээр ол самолёттуң хонарынга болгаш ужуп үнеринге 600—700 метр узун дурттуг шөл четчир. Аңаа 24 кижи олурар, шакта дүргени 750 километр.

ЧУРУКТА: үстүнде — «ЯК-40», оң талазында — чаа самолёттуң иштики хевири.

(СЭТА).

Грецияның Компартиязының ТК-ның пленуму

АФИНЫ. (СЭТА). Грецияның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң X пленуму болуп эрткен. Пленум чуртта политиктиг байдалдың болгаш ГКП-ниң ажыл-чорудулгазының айтырыгларын чугаалажып көрген. Грецияның Компартиязының бирги секретары К. Колияннис Политбюронуң илеткелин пленумга кылган.

«Авги» солуннуң дыңнатканы-биле алырга, эрге-чагыргага барыын күштерниң катап кирерин хандырарынче угландырган грек реакцияның планнарын үзе шавар деп, Грецияның ажылчы чоннарын пленум кыйгырган.

Грецияның Компартиязының ТК-ның X пленуму делегейниң коммунистиг шимчээшкининиң чаңгыс эвиниң болгаш сырый каттыжыышкынының дугайында резолюцияны хүлээп алган. Делегей империализминиң агрессчи халдаашкыннары турда, хамыктың мурнунда Вьетнамга америк империалистерниң кемниг дайынының күштелгениниң ужурунда, коммунистиг болгаш ажылчын партияларның чаңгыс эви болгаш сырый каттыжыышкынын быжыглаары ол партияларның эң чугула соңгаарлаттынмас хүлээлгези болур дээрзин пленум демдеглээн.

Бирги черге ниң ужур-дузалыг ол сорулганы чедип алырынга кол моондак болза, Мао Цзэ-дун баштаан Кыдаттың Коммунистиг партиязының удуртукчу бөлүүнүң чарылдырыкчы туружу болуп турар, ол бөлүк марксизм-ленинизмниң болгаш пролетарлыг интернационализмниң принциптеринден ойталаан дээрзин пленум демдеглээн. ККП-ниң удуртукчу бөлүүнүң марксизм-ленинизмге чүүлдешпес политиказын болгаш антисоветчи халдаашкыннарын резолюцияда буруу шаап турар.

Делегейниң коммунистиг шимчээшкининиң чаңгыс эвин быжыглаар, коммунистиг болгаш ажылчын партияларның чаа делегей чөвүлел хуралын чыылдырарынга эргежок чугула таарымчалыг байдалдарны тургузар талазы-биле марксчи-ленинчи партияларның күжээниишкиннеринге ГКП мурнуку хевээр идепкейлиг киржир деп турарын резолюцияда демдеглээн.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чыл оюн бүгү кижи төрелгетен-биле кады демдеглеп эрттиреринге белеткенир деп партияны болгаш улусту пленум тускай резолюциязында кыйгырып турар.

Вьетнам улустуң маадырлыг демисели-биле эп-сеткил каттыштырылгазын илергейлээр, ВДР-ни араатанзыг бомбалап турарын соксадырын, америк шериглерни үндүрерин болгаш женева дугуржулгаларын боттандырарын чедип алыр деп, Грецияның Коммунистиг партиязының ТК-ның грек улуска үндүрген кыйгырыын пленум база чүүлдүгзүнүп көрген.

АКШ-тың Коммунистиг партиязының медеглели

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). АКШ-тың Коммунистиг партиязы парлалгага үндүрери-биле медеглелди кылган. Маккарэнниң бужар сураглыг хоойлузунга үндезилээш, АКШ-тың Коммунистиг партиязынга удур чорудуп турар суд херектерин соксадыр дугайында АКШ-тың Юстиция министерствозунуң шиитпиринге ол медеглел байыр чедирип турар. Коммунистиг партия ону Каттышкан Штаттарда конституция ёзугаар хосталгалар дээш демиселге тиилелге кылдыр көрүп турар. Маккарэнниң хоойлузун ёзугаар суд истеп сүрүүшкүнүнүң кол үүргезин 16 чылдарның дургузунда бодунга чүктеп эрттирип келген Коммунистиг партияны деткээн муң-муң америк хамаатыларга хүлээп көрүүшкүннү америк коммунистер илергейлеп турар.

Бодунуң медеглелинге АКШ-тың Коммунистиг партиязы төлээлекчилер палатазының антиамериканчы ажыл-чорудулганы истеп хынаар талазы-биле комиссиязын дүжүрерин чедип алыр, коммунистер дээш бадылаар эргени киириштирбишаан, улустуң хамаатылыг эргелерин катап тургузар дээш демисежир деп америк хамаатыларны кыйгырып турар.

Ол чорук хамаатылыг эргелер дээш демиселге бурунгаар шимчээшкинге, агрессияның болгаш дайынның политиказын соксадырынга бараан болур дээрзин медеглелдиң түннелинде чугаалап турар.

ДАШТЫКЫДА

Кемниг үүлгедиглерни сойгалаан

ПАРИЖ. (СЭТА). Вьетнамда дайынга хамаарышкан фактыларны истеп хынаар талазы-биле делегей комиссиязының кежигүннери чоокта чаа парлалга конференциязын Парижке эрттирген. Ол комиссияны юрист-демократтарның Делегей ассоциациязының чанында тургусканы билдинг болгай. Парлалга конференциязынга комиссияның кежигүннери Вьетнамның Демократтыг Республиказынга чоруп турган үезинде көрген чүүлдериниң дугайын чугаалап берген. Комиссияның кежигүннери Вьетнамның Демократтыг Республиказынга 18 хонукта чоруп турган. Ол үениң иштинде олар Ханойга, Хайфонга болгаш чурттуң янзы-бүрү районнарында өске-даа хоорайларга барып чораан, ВДР-ниң президентизи Хо Ши Мин-биле, премьер-министр Фам Вам Донг-биле, Хосталганың национал фронтузунуң төлээлекчилери-биле ужурашкан.

Каттышкан Штаттар делегейниң янзы-бүрү кераалерин ёзугаар чепсектиң хоругдаан хевирлерин — газты, өртендирер бомбаларны, бузундулуг бомбаларны тайбың чонга удур бодунуң агрессиязынга ажыглап турар дугайын юристерниң Вьетнамга көрген чүүлдери болгаш журналистерге оларның чугаалаан фактылары херечилеп турар.

Төлээлерниң кежигүнү эмчи Ф. Харвей (Англия) америк ужар чүүлдүң халдаашкынының соонда чыып алган чидиг бистиг бузундуларның элээн каш хевирлерин парлалга конференциязының киржикчилеринге көргүскен. Хайфонга кубик хевирниң бузундуларын тып алган бис, ындыг бузундулар ракеталарга чоруур болгаш чазылдырыышкын үезинде күштүг долганыгдан чидиг кес ышкаш апаар чүве-дир деп ол чугаалаан.

Металл кескиндизи, сал чулуур бижек дег чидиг өске хевирниң бузундузундан аарыы-биле бертинген ийи кижини көрдүм деп, Харвей үргүлчүлеп чугаалаан.

Каттышкан Штаттар чүгле шериг объектилерин узуткап турар дээр чүвениң дугайында америк пропагандазының бадыткаашкыннарын комиссия сойгалаан. ВДР-же октаан үрегдекчи дээштиг бир аңаа бомбага-ла тайбың чонга удур октаан 50 бузундулуг бомбалар онаажып турарын комиссияның кежигүннери айыткан.

Ындыг чепсекти Мурнуу Вьетнамга база ажыглап турар. Мурнуу Вьетнамга комиссияның кежигүннери АКШ-тың шериглериниң газты болгаш өртендирер бомбаларны ажыглап турарының түңнелинде чоннуң өртенген төлээлекчилери-биле база ужурашкан. Оларның чамдыктарының мага-боду кемдээн, өскелериниң караа баксыраан, нерви системазы сандараан болган.

Америк самолёттар тайбың объектилерже сагыштыы-биле халдап турар. Крышазында кызыл крестер аажок тода көстүп турар бузулган эмнелгелерни көрген бис деп, Ж. Фишер (Франция) чугаалаан. Вьетнамда дайынны соксадырының херээнге улуг рольду делегейниң хөй-ниитизиниң санал-оналы ойнаар ужурлуг деп түңнелди комиссияның кежигүннери кылган. Ооң ужурунда комиссия Вьетнамда болуушкуннарның дугайын хөй-ниитиге дыңнадыры-биле төлээлерни АКШ-че болгаш Мурнуу Вьетнамче чорудар бодап турар.

Вьетнамның улузунга качыгдалды чедирип турар хан төгүүшкүннүг дайынга удур шимчээшкинни кедирип үндүрер сорулганы салбышаан, ук комиссия Вьетнамда бар фактыларның дугайында информацияны чыыры-биле Барыын болгаш Чөөн Европада, Азияда, Латин Америкада, Африкада (Алжир биле КАР) юристерниң национал организацияларыбиле кады ажылдажылганы база үргүлчүлээр бодап турар.

КЫДАТТА БОЛУУШКУННАР

КУР-нуң даргазы Лю Шао-циге, ККП ТК-ның чиңгине секретары Дэнь Сяо-пинге, КУР-нуң Күрүне чөвүлелиниң премьериниң оралакчызы Тао Чжуга удур хунвэйбиннерниң митингилери Пекинде үшкү хүнде эртенден эгелээш кежээге чедир үргүлчүлеп турар. Митингилерниң организакчылары болгаш киржикчилери Кыдаттың хосталырының мурнунда болгаш хосталганының соонда, ылаңгыя «культура революциязының» үезинде «кемниг үүлгедиглерни» үүлгеткен дээр чүве-биле Лю Шао-цииже халдап турар.

Лю Шао-циниң 1962 чылда парлап үндүргени «Коммунистиң бот өөредилгезиниң дугайында» деп брошюразын шыңгыы шүгүмчүлеп турар. Пекинниң кудумчуларында чыпшырган дацзыбаонуң авторларының сөзү-биле алырга, Мао Цзэ-дун ол брошюраны «антимарксисчи», а Чжоу Энь-лай «идеалисчи» деп айыткан.

Пекин парлалгазының дыңнадыгларындан ап көөрге, Лю Шао-циге болгаш Дэнь Сяо-пинге удур кампания сөөлгү үеде бүгү чуртка калбаа-биле тараан. Дыка хөй хоорайларда эртип турар митингилерге «партияда эрге-чагыргага олуруп алгаш, капиталистиг орук-биле бар чоруур эң улуг дужаалдыг кижиниң каракка көзүлдүр үүлгеткен кемниг үүлгедиин киленнээшкин-биле буруу шаап турар» деп, «Жэньминь жибао» солун бижээн. «Лю Шао-циден өжээн негеп алырының үези келген» дээрзин ол митингилерниң киржикчилери медеглеп турар.

Амгы кампанияда ийи кол сорулга илереттинип турар: бирээде, Лю Шао-ци Кыдат Улус Республиканың тургустунган үезинден бээр «буржуаз реаксылыг политиканы» чорудуп келген дээр чүвени көргүзерин, ынчангаш кыдат удуртулганың бүгү экономиктиг болгаш политиктиг бууразышкыны дээш харысалганы аңаа онаарын оралдажып турар. Ийиде, партия болгаш күрүне кадрларын хунвэйбиннерниң тылча шапканы дээш харысалганы Лю Шао-циге болгаш ооң талалакчыларынга хүлээдирин кызыдып турар.

«Жэньминь жибао» солуннуң парлап үндүрген «Мао Цзэ-дунуң чогаалдарын өөренир талазы-биле активчи» деп чүүлү чижек болур. Бир талазында, ол «активчи» «партияда эрге-чагыргага олуруп алгаш, капиталистиг орук-биле бар чоруур эң улуг дужаалдыг кижи капитализмни катап тургузарынче угландырган ажыл-чорудулганы чер болганга мактап база деткип турган» деп бадыткап турар. Өске талазында, чүүлдүң авторунуң медеглээни-биле алырга, «культура революциязы» чорупт турда «кара туразында аажылаашкынны» үүлгеткен «кандыг-бир эвээш санныг бөлүк багай кижилерниң» ужун Лю Шао-ци буруулуг болуп турар.

Халдаашкынга болгаш нүгүлдээшкинге таварышкан көскү кыдат ажылдакчыларның саны немежип турар. Даштыкы херектер министри Чэнь Иниң шүгүмчүлеп эгелээн соон дарый, ККП ТК-ның секретары, Кыдаттың улусчу-хостаалга шериниң маршалы чораан Е Цзяньинге удур угландырган хөй санныг кыйгырыглар Пекинниң кудумчуларында көстүп келгилээн. Лозуңнарның авторлары Е Цзянь-инни «ортедир» деп кыжанып, «Мао дарганың мурнунга бодунуң кемниг үүлгедиин миннирин» оон негеп турар.

«Культура революциязы» чорупт турда хунвэйбиннер болгаш цзаофаньчылар Мао Цзэ-дунуң бөлүүнүң удурланыкчыларының каррикатура чуруктарын калбаа-биле тарадып турар. Ол каррикатура чуруктар хүн келген тудум-на улам бужар чүдек, араатанзыг шинчилиг болуп бар чоруур. Бир ындыг каррикатура чурукка Лю Шао-циниң бажын одура кескеш, кыпсып каан одагга быжырып турарын көргүскен.

(СЭТА, апрель 4).

КЛУБТУҢ ОДУ БҮЛҮРТҮҢНЭЭН

«Тыва» совхозтуң Хөндергей салбыры чурттакчы чон-биле районда эң сырый черлерниң бирээзи. Чон ортузунга культура-массалыг болгаш кижизидилгелиг ажылды чорударынга улуг рольду клуб ойнаар болгай. Эң ылаңгыя чон кинолардан мораль талазы-биле кижизидилгелиг үлегер-чижекти алыр турбуже, кино үндүрүлгези бисте багай.

Клубта кино механиги, хып дээн аныяк кыс Минчимаа Монгуш харысалга чок ажылдап турар. Чамдык киноларны көрүп олурарга, чок-ла болза «келдир» үннүг апаар, чок-ла болза кижилер «бажы-биле» кылаштажып турар апаар. А кино билединиң садарын кино орту эрте бергенде-даа чоруда бээр. Чамдык таварылгада эзирик кижилер залда шууғашкан турар.

Чамдыкта киноларны чогуур шагында эгелевес-тир. Кино чарлалын кылырда хөөреди аарак, «шпионнуг, дайынныг» дээн чижектер-биле кылып турар. Ол ышкаш уругларга хүндүскү үеде кино үндүрер арга турда-ла, ону кылбайн турар. Ынчангаш уруглар кежээки үеде улуг улус-биле кино көөр, а билет өртээ база улуг улустуу-биле деӊ. Чижээ март 1-де «Кутузов» деп кинону кежээ 6 шакта эгелээш, уругларга 20—20 көпеек, а улуг улуска 40—40 көпеектиң билеттерин саткан. Ук кино 13 кѳжегелиг (кезектиг) болганда, уругларга таарымча чок болганы илдең ышкажыл.

Клубтуң иштн хирлиг, хаалаларының малгажы дүшкен, ойбаксамдар. Клубка совхоз дирекциязы улуг өртектиг сандайларны саткан-даа болза, ону эдилеп турарывыс хараадынчыг: даштында чыдар сандайлар бар, а чамдыктары шыйбактарлыг, үрелик.

Бо четпестерни эдип алзын дээш кино механиги комсомолчу Минчимааны, клуб эргелекчизи Михаил Сатты республика радиозунуң «Шагар-Арызынга» ажыңнадып, тус черниң уран чүүл бөлгүмүнүң шоодугларынга-даа киирип турган чүве. Ынчалза-даа ажыл сегивейн турары таарышпас. Четпестерни чайладып, юбилейлиг чылда клубтуң дериглезин экижидип, чоннуң дыштанылгазынга таарымчалыг байдалды тургузар үениң келгени хамааржыр организацияларга билдинип келбээн деп бе?

Т. МОНГУШ.

редакц адрези

ха-
кил-
нин
аар.

Солун неделяда алды катап үнер

ТС—01060.

Редакторнуң оралакчызы
А. Ч. КЫЗЫЛ-ООЛ.

Кино

АПРЕЛЬ 7-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Максимниң ээп келгени» 10, «Спартак» (1-ги, 2-ги сериялары) 12, 3.10, 6.20, 9.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Каин-18» 2.30, «Дааді-ла эпчок чоруктар» 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Алдын майыктаажының төгүзү» 10, 11.50, 1.40, «Килеңнээшкин» 3.30, 5.30, 7.30, 9.20 шактарда.

«ВОСТОК»: «Ол дугайын уттуп болбас» 3, 4.50, «Хуано-Гальо» 6.40, 8.30 шактарда.